

İSE

Cem Akaş 1968'de Mannheim'da doğdu. 1974'te Türkiye'ye taşındı. Robert Koleji bitirdi, Boğaziçi Üniversitesinden kimya mühendisi diploması aldı. New York'ta yaşadığı birbuçuk yıl süresince Columbia Üniversitesinde siyaset kuramı master'ı yaptı. Şu anda Türkiye Tarihi alanında doktora tezi yazıyor.

Yayımlanmış yapıtları: *Noktanın Kesişimleri Antolojisi* (1990), *7* (1992), *Suç ve Ceza* (1992), *Belkienisbatur* (1993), *Gizli Hava Müzesi* (1995).

Cem Akay'ın

YKY'deki öteki kitabı:

Suç ve Ceza (1992)

CEM AKAŞ

İse

NADÜZ YAZILAR

Yapı Kredi Yayınları
Edebiyat - 325

İse / Cem Akaş
Kitap Test-isi Vinyetleri: Mehmet Ulusel

Kitap Editörü: Birhan Keskin
Düzeltili: Alev Özgüner

Genel Tasarım:Faruk Ulay
Kapak Tasarımı: Nahide Dikel
Baskı: Şefik Matbaası

1. Baskı: İstanbul, Temmuz 1999
ISBN 975-08-0084-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1999

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Plaza E Blok Manolya Sokak 1. Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0 212) 280 65 55 (pbx) Faks: (0 212) 279 59 64
<http://www.ykykultur.com.tr>
<http://www.shop.superonline.com/yky>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

İÇİNDEKİLER

COGITARE

- Aşk =f(Karanlık) • 9
Marjinal Suç, Sanal Ceza • 19
Bireysel Hak, Toplumsal Görev ve
Kaçınılmaz Durum Olarak Yalan • 29
Dünyanın Büyüsü • 36
Ayın Parlaklığına Lanet • 40
"ready-made" postmodern manifesto:
yazarlar için sokak çalgıcısı etiği • 42

VIGILIA

- New York Yazıları-
Turşu Kurmanın Elli Yolu • 47
Sahne Sanatlarından Biri Olarak Şiir • 51
Borges Yok, Casares Yok, Auschwitz Hiç Olmadı,
Burası da New York Değil... (Julio Baquero Cruz ile) • 55
Kubbe Sedası • 61
Siz Kimin Kitaplığından Çalışıyorsunuz? • 65
Bir Türk Dünyaya Bedeldir • 69

FOLLİS

- "Saçma"nın Tipolojisine Bir Giriş • 75
Ne Kadar "Roman"tiksiniz? • 85
"Deneme"kten Hoşlanıyor musunuz? • 92
Hayatınız "Filme Alınmış Masal" mı? • 98

COGITARE

$$Aşk = f (karanlık)1$$

Eprimiş bir metafordan hareketle: ışık aydınlatır; ışık aydınlanmamızı, bilmemizi sağlar, çünkü karanlığın sakladığı şeyi, bilinmeyi gösterir, görünür kılar.

Aydın karanlık yüzü.

"Bir İlişki Nasıl Olmalıdır - Birinci Manifesto", Madde 8: Herkesin kendine ait bir karanlığı olması gerektiği, tartışılmaz bir gerçektir.

Herkesin kendine ait bir karanlığı zaten vardır. Bunun da ötesinde, kişinin bazı yönlerinin karanlıkta kalması iyi bir şeydir - aydınlık, bilindiği gibi, ancak karanlığın var olmasıyla mümkündür. Aşk, kişinin karanlık üzerinde sınırlı da olsa denetimi olduğunu varsayar, gizli olanın seçici bir yaklaşımla Öteki'ne sunulmasını içerir - bu sunum süreci yakınlaşmayı, Öteki'nin giderek Bir'in parçası haline gelmesini, Bir'leşmeyi sağlar.

Aşk, paradoksal bir fonksiyon olarak düşünülebilir, karanlık bağlamında iki ters dürtüyü içermesi nedeniyle. Bunlardan birisi, kişiyi kendi hakkında olabildiğince çok şey anlatmaya (bilgi aktarmaya), kendini daha, daha çok paylaşmaya, Öteki'ni iyice içine almaya, kendi karanlığını azaltmaya yöneltilir.² Bu dürtü varlığını kısmen, yaşamın, ne kadar çok şey ortaya konursa o kadar zenginleşmesine borçludur; bu anlamda, bir ilişki³ emperyalizminden söz edilebilir belki: büyümek, birlikte büyümek önemlidir. Diğer dürtüyse, bazı şeylerin karanlıkta kalmasında diredir. Bu direnç, bir yanıyla Bir'leşme sürecinde Tek olarak, farklı, ayrı, müstakil ve biçimli bir birim olarak kalmak, kimliğini korumak istemenin ürünüdür; bir yanıyla da, karanlığın içeriği kişiye/kültüre göre değişse de, kategorik olarak, kişinin, kendisini görülmek/olmak istediğinden farklı gösteren/olduran şeyleri saklı tutmak; görülen/gösterilen bağlamında tanımlanacak varoluşunu, bu tanım üzerinde belirleyicilik konumunu koruyarak, yani neyin karanlıkta kalacağını kendisi belirleyerek, yaratmak istemesinden kaynaklanır.⁴

Karanlığı azaltmanın pek çok yolu vardır ve sözlü iletişim bunlardan yalnızca biridir. Birlikte var olmanın her türü, aynı işlevi fazlasıyla görür. "İçine almak" deyiminin taşıdığı cinsel yananlam, bu konuya kesinlikle dahildir - "bilmek" fiili, Kutsal Kitap'taki anlamıyla önemli bir boyut kazanır.⁵

Karanlık, siz azaltmasanız da, sizden bağımsız olarak azalır bazen: gösterdiklerinizin yanısıra, pek çok şey de görülür çünkü, bakmakta olan Öteki tarafından.

"Manifesto", Madde 29: Dil, iletişim kurmak için başvurulacak son araçlardan biri olmalıdır. Bir çelişki gibi görünse de, konuşmak şarttır. Bu, koklaşmanın ve telepatinin önemini hiçbir şekilde yadsımaz.

Bir itiraz: "kimlik" denen şeyin sınırları ve şekli, çevrenin oluşturucu/tanımlayıcı etkisinden bağımsız olarak var olamaz - her kişi, ancak

bağlam içerisinde kimlik ve kişilik sahibidir, bağlamdan bağlama değişmeden geçen tek bir kimlik yoktur, çeşitli yönleri bu yüzden çelişebilir. Dolayısıyla "kimliğini korumak" bir yanlış-sorunsala işaret ediyor olabilir mi: devinen bir ilişki, bireylerin ilişkiye getirdikleri kimliklerini ilk andan itibaren -ve büyük olasılıkla daha önce- yağurmaya başlayacağına göre? Bir başka metafora sığınıyorum: okyanus, kıyı şeridini sürekli değiştirir; bu, difransiyel bir zaman süresince belirli bir kıyı şeridinin tanımlanabilir olmasını etkilemez ama; haritacılık pratiğini de ortadan kaldırmaz, kıyı uzunluğunun tam olarak hesaplanmasını epeyce zorlaştırır da.⁶ Yani sürekli ve saptaması güç bir şekilde değişiyor olsa da kimlikten söz edilebilir ve -konuya dönecek olursak- kişinin dalgakıranlar yapmak suretiyle kendisini korumaya yönelebileceği düşünülebilir.

Tek odalı bir evde yaşamaktan, sevgilinle çarpışmaktan, kendi yerinin olmamasından nefret ediyordun, bu yüzden onu suçlamaktan ve bu daralma duygusunun yakınlığınızı baltalamasına izin veriyor olmaktan da nefret ediyordun. Sonunda o ayrı bir eve çıktığında bir ay gibi kısa bir sürede eski neşeli, canlı, üretken haline dönünce, aşkın boğabileceği olasılığına tanık olmak seni ürpertti.

Karanlığın boyutları ve içeriği tümüyle kişiseldir: önemi, çoğu zaman, kişi bu önemi atfettiği için vardır - varlığının gereği de budur zaten: başkalarının umarsamayacağı şeyleri⁷ karanlık kılmak, kitlenin gözünden saklamak, yalnızca karanlık olduğu için değerli olan bilgiyi, ayrıcalıklı Öteki'nin bilmesine izin vermek.

Dolaşım değeri olmayan bilgiyi genel dolaşımdan sakınarak bireysel çapta bir "sanki-yoksunluk" yaratmak (elbette genel dolaşım, farenin dağa küsmesiyle ilgilenmeyecektir) ve böylece değerlendirilen bilgiyi, ikili dolaşım bağlamına sokarak Öteki'ne vermek: Öteki'ne değer vermek.⁸

Bilgiyi bir değişim nesnesi olarak kullanınca, deneyimsel bilginin buradaki yeri konusunda bazı soruların ortaya çıkması kaçınılmaz: örnek: erkeğin sevgilisine bir konuşma sırasında, penisinin sağa eğik olduğunu söylemesiyle, diyelim ki bir sevişme sırasında penisini görünür kılması arasında nasıl bir fark var?⁹ Geleneğin sesi kuşkuyla yer bırakmıyor: yaşanmamış bilgi kurudur, deneyim kitaba üstündür.¹⁰ Kibritle oynarsa elinin yanacağını çocuğa öğretmenin en iyi yolu bunu ona söylemek değil, söyledikten sonra oynamasına ve elini yakmasına izin vermektir. Bilginin doğruluk derecesi değildir burada söz konusu olan - daha çok bilginin içleştirilmesi açısından nitel bir farklılık öngörülür. Öte yandan bakmak da her zaman görmek demek değildir, ayrıca görülecek tek bir şey yoktur: penisin karanlıktan çıkması, eğikliğinin farkına varılmasını garantilemez. "Kitabi" bilgi için de aynı şey geçerlidir: sözcükler ve metinler, her okuyucu için aynı anlamı taşımaz/kuramaz.

Önemli saydığın düşüncelerini, duygularını, yazılı olarak iletirdin sevgililerine, ayrıntılı, iyice düşünülmüş ve sözcüklere özenilmiş mektuplar yazardın - insanların neleri atlayıp nelere takıldığını gördükçe, derdini bir türlü anlatamadığını ve kimi zaman tümüyle ters yönde anlaşıldığını fark ettikçe, bu mektup işinden soğudun; konuşulan söze oldum olası güvenmezdin, ketumluk suçlamaları ayyuka çıktı.

Paris'te Son Tango: Adam, Kadın ve kendisi için soyutlanmış, yalıtılmış bir evren kurar - buraya isimler ve dışarıdaki yaşamın sözcükleri girmeyecektir; ilişki kendisini dışarıya yokmuş gibi, bakir sözcükler ve deneyimlerle kuracaktır,

sıfırdan. İlişki yalnızca burada var olacaktır. Adam Kadına sodomi yoluyla tecavüz edecek, Kadının Adamın kılıcına parmaklarını sokmasına -tırnaklarını kestikten sonra izin verilecektir, Kadınsa pikabın Adamı çarpmasını sağlayacak ve zevkle izleyecektir. Filmin sonunda bir kırılma yaşanır: İlişki -bu noktada kesif bir tür aşk olduğu anlaşılan ilişki- dışarıya taşar ve o anda, kamu alanına ait bilgi evrenine girilir, meslek, Paris'te bulunma nedeni, özgeçmiş vs. açıklanır. Kamunun sahip olduğu/olabileceği bilginin kamu alanında paylaşılmasının uç noktasında: bir otelin balo salonundaki bir tango yarışmasında, tangonun çağrıştırdığı mahrem erotizmin travestisi okunur yarışmacıların sahte danslarında, bu travestiye karşıt olarak Adam ve Kadının dansı komik, aptalca ama hakikidir, Adam yaşlı jüri üyesine kılıcını göstererek bu sahtelikle alay ettiğini gösterir - intiharına az kalmıştır. "Gerçek" aşk, ancak bu tür bir yalıtımla mümkün olabilir - kamunun sözcükleri, kamunun bilgisi yalnızca çürütür.¹¹

Mahrem, kamunun baskısı altında uzun süre yaşayamaz.

Herkes hakkında herşeyin bilindiği bir ortamda aşk olanaksız olurdu - birbirlerine eş uzaklıktaki bireyler yakınlaşamazdı.¹²

Kendi karanlığı olan bireylerin, aşkları etrafında bir karanlık yaratmaları da aynı paradoksal fonksiyona bağlı olarak gerçekleşir: bir yandan bu aşkın herkes tarafından bilinmesi, bütün dünyanın gözlerinin önüne serilmesi dürtüsü vardır, öte yandan da dünyanın bakışlarından uzak olma, başbaşa kalma, ilişkinin kendisine dair ürettiği bilgiyi kıskançlıkla kamudan saklama dürtüsü.

Aşk bağlamında ortaya çıkan utangaçlık, bu paradoksun iyice belirginleştiği durumlardan biridir: gösterme-saklama çelişkisi.

Kaldığımız otel odasındaki tuvaletin kapısı yoktu. Seviştığımız yataktan kalkmış, odanın içinde sanki bir şey yapman gerekiyormuş da ne olduğunu hatırlayamıyormuşsun gibi dönenmiş, sonra ayaklarını neredeyse sürüyerek tuvalete girmiştin. Bacaklarını açarak klozete oturduğunda yüzünün parlak kırmızılığını, kadehe dökülen şampanya gibi işeyişini, yakından da yakın olduğumuzu hissettiğimi unutmayacağım hiç. En basit şeylerden bile öğreneceği çok şey var aşkın.

Aşkı besleyen en önemli etkenlerden biri güvendir: kişinin karanlığının, Öteki tarafından ihlal edilmeyeceğine duyulan güven. Bu da saygıdan doğar: gösterilmesi gerektiğine inanılan ya da gösterilmesi istenen şeyleri gösterilmeden görmeye çalışmayacak kadar saygı duymak Öteki'nin karanlığına.

İzin gerektirecek görme çabalarının nesnesi, kişi için bile fazla önem taşımayan bir bilgi olabilir, ya da ihlalcinin beklediğinden çok daha önemsiz, sıradan bir bilgi olduğu ortaya çıkabilir: tuza dönüştürülmeyi gerektiren suç işlenmiştir yine de. Bazı haklar, ancak verildiğinde alınırlar, bazı haklarsa, verildiğinde bile alınmamalıdır.

İzinsiz keşfedilen bilgi, çok temel bir öneme sahip olabilir öte yandan: aşkın, ilişkinin doğasını ve yapısını, Öteki'nin varoluşunu bambaşka bir ışıkla aydınlatılabilir, bu ışık hiç de hoş şeyler göstermeyebilir. Keşfeden, görmemesi gereken bir şeyi görmüştür yine, ama bu kez, saklanmış olanı, görmeye hakkı olduğunu düşündüğünü keşfetmiş olmak, bir anlamda aldatılmış olduğunu öğrenmek, ona ahlaksal bir üstünlük duygusu verir: evet, saygısızlık ettim, ama sonuca bakalım.¹³

Karanlığın karanlık yüzü demek ki: yalan ve dürüstlük. Bu konuda tekil örneklerden bağımsız, kategorik önermeler oluşturmak çok kolay değil; her türlü yalan insanlık onurunun aşağılanmasıdır ve dolayısıyla her koşul altında doğruyu söylemek en büyük önceliklidir, pasif/aktif yalan, beyaz/kara yalan gibi ayrımlar, yalan söyleyenin kendisini daha iyi hissedebilmesine yönelik sahtekârlıklardır, türünden toptan bir dayatmayı fazla indirgemeci buluyorum,¹⁴ bir yanımla takdir etsem de. Aşk besleyen en önemli etkenlerden biri güvendir, demiştim: Öteki'nin bilerek aldatmayacağına, kandırmayacağına, saklamayacağına, karanlıkta kalmaması gereken şeyleri karanlıkta bırakmayacağına duyulan güven. Ancak bu güvenin hak edilmesi, edildiğinin gösterilmesi gerekebilir belki: bu dürüstlüğü herkes kaldıramıyor. Yine de pragmatik, yararçı, cynic ve son tahlilde kendine yontucu bir baskıyı olumluyor değilim - aşkı tehlikeye düşürmemek adına, söylenmesi gerekeni saklamanın getirdiği ahlaksal yükün sırtlanması gerekeceğini savunmuyorum: öldürmezse, daha güçlü kılacaktır.¹⁵

Herşeyin söylenmesi/gösterilmesi gerekmez, bazı şeyleri söylemek/göstermekse şarttır: ilişkinin temelini ilgilendiren bilgiler, aşkın doğası, geçirdiği değişimler, başka aşklar, yaşamla ilgili uzun vadeli -dolayısıyla Öteki'nin uzun vadesiyle çakışabilecek- planlara dair bilgiler, süregelen bir şekilde veri olmak durumundaki şeylerden bazılarıdır.

Ne kadar zaman sonra, söylenen, dürüst olma sınırını aşp gerçeği bunca zaman saklamış olma bölgesine geçer? Kişisel yargı alanında kalan bir karar bu sanırım - kıstasın açıklanması ve tutarlı olunması dışında, herkesin kendi kuralını getirmesinde -en azından burada- itiraz edilecek bir şey yok.¹⁶

Bir erkek arkadaşın vardı - çıkmak anlamında değil, cinsiyeti erkek olan bir arkadaş anlamında. Önceleri yalnızca merhabalaşıyordunuz, sonra iyi arkadaş oldunuz, daha sonra hemen her gün görüşmeye, saatlerce konuşmaya, uzun yürüyüşlere çıkmaya, filmlere gitmeye başladınız. Ben orada değildim henüz - telefonda bana, bir yıldır birlikte olduğun sevgiline, ne harika bir insan olduğunu anlatıyordun bu yeni arkadaşının, konuşmalarımızda sürekli adı geçiyordu, yaptığı bir şeyi, söylediği bir sözü aktarıyordun sık sık. Şaka yollu kurcaladığımda gülererek yok canım, demiştin, yalnızca onu tanımış olmak bana mutluluk veriyor.

Sonra ben geldim; tanıştık. Senin aracılığıyla tanıdığım insanlara yakınlaşmakta hep zorluk çekmiştim - bu adamı sevdim. İlk başta seni memnun etmek için bana dostça davrandığını düşündüm; geçen zaman, neredeyse senden ayrı var olan bir ilişki kurmamızı sağladı aramızda. Sana aşık olduğumu görüyordum - senin de ona aşık olduğumu anlamadım ama, istemedim. Bu durum iki ay sürdü: bir sabah, geçerken sormamış olsaydım, onu sevdiğini bana söyleyecek miydin, ne zaman söyleyecektin, bilmiyorum; o sabah duyduklarımdan sonra ilk tepkim, tası-tarağı toplamak ve defolup gitmekti. İkinizin birlik olup, gözümün içine baka baka birbirinizin sevgilisi olduğunuz yerde daha fazla kalmak, sinir, sindirim ve solunum sistemlerimi fazlasıyla zorlayacaktı. Birkaç gün sonra döndüm ama - dönmemi çok istediğin için, benim için çok önemli olduğun için. Aranızda fiziksel hiçbir şey olmadığını (sanki en önemli derdim buymuş gibi), duygularınızı ilk kez o sabahki konuşmamızdan sonra birbirinize açtığınızı söyledin: onunla hiçbir zaman sevgili olmamıştın, uzaktan sevmiştiniz birbirinizi, o da saygısından dolayı daha fazlasını istememişti, şimdiyse bitmişti bütün bunlar - hâlâ arkadaştınız ama sen beni seviyordun ve onu kazanmak uğruna beni yitirmek istemiyordun.

Tekleye topallaya toparlanmaya, yara sarmaya başladık. İlk kez, sana güvenmemem gerekebileceğini, senin ipinle kuyuya inmenin çok sağlam bir fikir olmayabileceğini düşünür oldum: içimdeki acılığını sürekli kıldı bu. Benim, bir süre sonra başka bir şehre gidecek ve seni arkadaşınla bırakacak oluşum da pek rahatlatmıyordu içimi.

Sonra bir mektup aldım arkadaşından: üzgün olduğunu, arkadaşlığımızın böyle, onun bana ihanet etmesiyle bitmesini istemediğini, kendini tam bir salak gibi hissettiğini anlatan, bana değer verdiğine inanmamı isteyen, abuk-subuk, bir sayfalık bir mektup. Arkasına yazdığım cevapta buna inanmamı beklemesini inanılmaz bulduğumu, ahlak düzeyi sıfırlanmış bir sürüngen olduğunu düşünmeyeceğim ve adını her duyuşumda kusmak istemeyeceğim günün de geleceğini bildiğimi, ona vaktiyle içten bir yakınlık duyduğumu ama bu saatten sonra herhangi bir arkadaşlık söyleminin söz konusu bile olmadığını ilettim. Senin ihanetinin acısını ondan çıkartıyordum sanırım - senin bana olan sorumluluğunun yanında onunkisinin lafı olmazdı herhalde.

Hikayenin en hoş tarafıysa, bana gerçeği anlattığın gün bile yalan söylemiş olduğunu öğrenmemdi, yüzyıllar sonra: aranızdaki ilişki iddia ettiğin gibi "masum" değildi, benimle yüzleşmeden önce ve onun bana yazmasından sonra da aynı yoğunlukta sürmüştü; ben sahneden çekildikten kısa bir süre sonraysa resmen sevgili oldunuz, birlikte yeni bir ev tuttunuz. Anlamadığım iki şey var: beni nasıl bu kadar aşağılayabildin; gittiğimde, gitmişken, neden yalvardın, döneyim diye? Dibini bulamadım ben senin.

Kendini paylaşmanın aşkı büyütmesi, başka bir yoldan daha gerçekleşir: yumuşak karnını Öteki'ne gösteren kişi, yaralanmayı göze alıyor demektir - bu savunmasızlık kötüye kullanılmadığında, Öteki'nin yumuşak karnıyla karşılandığında, ciddi bir köprüdür kurulan.

"Manifesto", Madde 13: Her insanın duvarları vardır. Her duvarın gedikleri vardır. İlişkide dürüstlük, insanların birbirlerine verdiği ve bu gedikleri gösteren haritaların doğruluk derecesiyle orantılıdır. Orantı sabiti 1.7'dir.

Madde 14: Duvarlara işemeyiniz.

Ancak karanlılığı paylaşma ediminin bir pozitivist hareket olarak gerçekleştirilemeyeceği, süreç içinde ve kendiliğinden ortaya çıkmasının şart olduğu açık sanırım:

Size sevgimin bir nişanesi olarak, hakkımdaki en "intim" bilgileri içeren bu disketi ve çiçekleri kabul edin lütfen.

Aşk, insanların genel anlamda büyümesini, derinleşmesini sağlıyor, homojen bir duyumsuzlukla örülü şu uzay-zaman aralığında Can'a varlığını hissettiriyor: değerli. Gelişen kişilerin karanlıkları da geliyor, değişiyor, deviniyor: paylaşılacak/saklanacak yeni şeyler çıkıyor hep, kişinin karanlığını tümüyle yok etmek sanıldığından da zor. İyi bir şey bu: her aşk, keşfetme ve öğrenme heyecanını yaşatabildiği ölçüde ve sürece yaşıyor.

Marjinal Suç, Sanal Ceza

1. Suç Nedir?

1.1. A la Kant, suç, doyum sağlamanın haksız bir yoludur.

1.1.1. Doyum, burada, en geniş anlamıyla tanımlanacaktır: herhangi bir arzunun - ister politik, ister cinsel, estetik, ruhsal vs. olsun- duyulan eksikliği giderecek derecede tatmin edilmesi.

1.1.2. Haksız bir yolun varolabilmesi için, haklı bir yolun da olması şarttır: aradaki fark, Kant için ahlaksal bir farktır, yasal değil.

1.1.2.1. Toplumun yasaları aracılığıyla, verili bir anda neyi suç olarak belirlediğinden ve zaman içinde bu belirlemenin geçirdiği değişikliklerden -ki bunlar doğrusal ya da döngüsel olabilir- bağımsız olarak, suç için, tüm zamanlarda ve tüm toplumlarda sabit kalan, "doğal" bir tanım vardır.

1.1.2.2. Bu, temelinde, dinsel bir görüştür.

1.1.3. Haksız yoldan doyum sağlamak Kant'a göre yanlıştır, yanlışlarınsa düzeltilmesi gerekir.

1.2. Hegel için suç, yalnızca birisine yapılan kötülük değil, aynı zamanda ve daha çok, bir ilkenin doğruluğunun yadsınmasıdır.

1.2.1 Hegel, Kant'a benzer bir şekilde, doğruluğu tartışılmayacak mutlak ilkelere ulaşır.

1.2.1.2. Bu da, temelinde, dinsel bir görüştür.

1.3. İnsanoğlunun varoluşuyla ilgili mutlakları belirlemek, en hafif deyimle ciddi ve öze ilişkin zorluklar içerir.

1.3.1. Bu varoluş, dünyanın varoluşunun ancak çok küçük bir bölümünü kaplamakta ve diğer -şu andaki ya da geçmişteki- canlı türleriyle karşılaştırıldığında bile, insanın pek uzun bir süredir dolaşımında olmadığı hemen görülmektedir.

1.3.2. Bu varoluş, ahlak değerlerinde şiddetli değişimlere tanık olmuştur: çok temel -hayatta kalma, üreme gibi konularla ilgili- birtakım ilkeler dışında kalanlar, hep değiştirilmek, karşı çıkılmak, ayaklar altına alınmak için ortaya konmuş gibidir.

1.3.3. "İnsan doğası"nın oluşturan ve buna uyan ya da ters düşen şeyleri saptamak bu yüzden ampirik araştırmanın öznesi olamaz pek: bunlarla ilgili her savın, a priori, dinsel, inanç-ifadeleri olması gerekecektir.

1.4. Bu, günümüze ya da başka bir zamana, bu topluma ya da bir başkasına ait yasaların rastgele, sırf yasa olsun diye oluşturulduğu anlamına gelmez.

1.4.1. Her yasal bünyede, belirli bir ekonomik şemayı ortaya çıkartmayı ya da gözetmeyi hedefleyen çok sayıda suç tanımı bulunur; e.g., demiryolu taşımacılığında devlet tekeli, mülkiyet hakları, vs.

1.4.2. Bunların yararı ya da ahlaksal niteliği ciddi bir şekilde tartışılabilir.

1.4.3. Diğer suçlar genellikle o döneme hükmeden -ya da en kötü olasılıkla idiosyncratic ya da anakronistik- *Zeitgeist*'a uyum gösterir: her ne kadar, bu *Zeitgeist*'in neler dikte ettiği hakkında çoğu zaman bir oybirliği bulunmasa da, ahlak konusunda geniş anlamda bir konsensüsten yine de söz edilebilir.

1.4.3.1. Başka bir insanı öldürmek, çalmak, "insan hakları" denilen şeyi ihlal etmek, genellikle yanlış sayılmaktadır örneğin.

1.4.4. Nasıl ki *Zeitgeist*'in işaret ettiği anlam sabit ya da tartışılmaz değilse, mutlak ya da evrensel değilse, ahlak için de aynı şey geçerlidir.

1.4.5. Yine de, "ilerleme" diye bir şeyin olduğuna, bugünün yasalarının geçmiştekilerden "daha iyi" olduğuna, yarının yasalarının da bugünkülerden daha ileride olacağına dair yaygın bir inanış vardır.

1.4.6. Bu bir yanılısamadan ibarettir.

1.4.6.1. "Daha iyi"nin ne demek olduğunu tanımlamakta yarar var: bir yasa diğerinden teknik olarak daha iyi olabilir, çünkü daha açık, kesin, sofistike ve sınırları belirlidir; bir yasa, daha "adil" olduğu için de daha iyi olarak nitelendirilebilir.

1.4.6.1.1. Bu tartışmada, terimin ikinci anlamı kullanılmaktadır.

1.4.6.2. Hangi yasanın daha adil olduğunu saptayabilmek için bir adalet kavrayışının geliştirilmiş ve kullanılabilir olması gerekir.

1.4.6.3. Bu kavrayış ampirik olarak, insanoğlunun birkaç bin yıllık deneyiminin -ki bu deneyim toplamı çoğu zaman kendisiyle çelişir; dairesel değilse, en iyi olasılıkla sarmaldır zaten- analiz edilmesiyle oluşturulamayacağına göre, sentetik olarak üretilmesi ve sisteme dışarıdan "enjekte" edilmesi gerekir.

1.4.6.4. Böyle pek çok sayıda kavrayış oluşturulabileceğine ve sistemin "içinde"yken, "dış"tan bir bakışla sistem hakkında konuşmak mantıksal bir olanaksızlık olduğuna göre, dolayısıyla da elde ancak "öznel" kriterler bulunduğu için, bu kavrayışlardan birini seçmek, hangisinin Kantıyan anlamda daha adil (eğer böyle bir adalet varsa tabii) olduğuna değil, verili bir toplumda hangi hakikat-savları toplamının, yönetimdeki grubun ya da bu kararı verecek olanların çıkarlarına daha iyi hizmet ettiğine bakmayı gündeme getirecektir.

1.4.6.4.1. Burada çıkar sözcüğünün yalnızca olumsuz ya da maddeci yan-anlamları olmadığını, söz konusu kişilerin gerçek ve içten inanç ve kanılarını da içerdiğini akılda bulundurmak gerekir: "vicdan muhasebesi" deyiminin işaret ettiği kâr-zarar hesabı, beyin tarafından *heuristic* yöntemlerle maddi parametrelere rahatlıkla dönüştürülür.

1.4.6.4.2. Yine bu kişiler, dar bir elit çevresi olabileceği gibi, geniş bir kitle de olabilir.

1.4.6.5. Sonuçta eğer bir yasa bütünü değişikliğe uğrarsa, bu, daha iyi hakikat-savlarının keşfedilmiş olmasından değil (ki öyle olsa bile bunun ayırdına varmak olanaksız olurdu: ekstrapolasyon yapmak için yeterli veriye sahip değiliz), yasa koyucuların çıkarlarının ya da yasa koyucuların kendilerinin değişmiş olmasından kaynaklanır.

1.4.6.5.1. Her zaman yakılacak bir cadı bulunacaktır.

1.4.6.6. Bu da bir hakikat-savıdır.

1.5. Yani suç, yukarıdaki argümana bakılacak olursa, ya baskın çıkara hizmet ettiği, ya popüler "dinsel" (*a priori*) hakikat-savlarından esinlendiği, ya da her ikisi de geçerli olduğu için varolan bir yasanın çiğnenmesi demektir.

2. Suçlular Neden Suç İşler?

2.1. Özgür irade nedeniyle - kişi, eyleminin sonuçlarının tümüyle ayırdında olarak, bir yasayı çiğnemeye karar verebilir.

2.1.1. Bu, sistem tarafından bir haksızlık yapıldığını düşündüğü ve bu haksızlığı kendi eliyle düzeltmek istediği için olabilir: oğlunun katilinin serbest bırakılmasına dayanamayan babanın, katili katletmesinde olduğu gibi.

2.1.2. Bu haksızlık duygusu daha genelleşmiş de olabilir: sistemin onu dışladığına, ona yaşama hakkı tanımadığına inandığı için çalan bir hırsızın durumunda olduğu gibi.

2.1.3. Ya da kişi suç işlemeyi bir maliyet analizi konusu olarak algılamaktadır: belirli bir suçun cezasının ne olduğunu bilir ve karşılığını para ya da zaman biriminde ödemeyi göze alarak suçu işler.

2.2. Başka seçenek olmadığı için.

2.2.1. Bu tipik olarak, kişinin durumu ve eldeki seçenekleri algılayışına bağlıdır: "Çalmak zorundaydım," vs.

2.2.2. Öz-savunma durumlarına uyarlanmış haliyle "köşeye kısılmış fare" sendromu: kişi öldürmek zorundadır, yoksa kendi öldürülecektir.

2.2.2.1. Laf açılmışken: böyle bir edimdeki şiddet derecesi üzerinde durmakta yarar olabilir: karşı taraf davranmadan hemen önce silahını ateşlemekle, silahını ateşlemek, karşısındakinin kafasını taşla ezmek, bağırsaklarını deşmek vs. arasında oldukça önemli bir fark vardır.

2.2.2.2. Ne var ki bu fark, koşullardan dolayı ortaya çıkmış anlık bir "sağlıklı düşünme zaafı" olarak değerlendirilir ve genellikle üzerinde pek durulmadan geçilir.

2.2.2.3. Oysa bu, şiddete duyulan yoğun açlığın ve gereksinimin, sorumluluktan muaf olmanın güveniyle doyurulmasıdır.

2.2.2.3.1. Cezai ehliyete sahip olmamanın dayanılmaz hafifliği üzerinde de düşünmek gerekecek - ama şimdi değil.

2.3. Hastalık nedeniyle.

2.3.1. "Ruh ve sinir hastası" suçluların dört türü vardır: a) suçlular, duygusal gelişimdeki bazı anormalliklerden kaynaklanan kişilik ya da karakter bozukluğundan mustarıptir ("Freudiyen" bakış açısı); b) suçlular, birtakım güdüleme süreçlerinin ürünüdür ve davranışları da esas olarak bu bağlamda açıklanabilir ("Davranışçı" bakış açısı); c) suçlular daha çok, belirli bir toplumsal ortam tarafından biçimlendirildikleri için suç işler ("Sosyolojik" bakış açısı); d) suçluların hormonlarının ve bedenlerindeki diğer kimyasalların dengesi, geçici ya da kalıcı bir şekilde bozulmuştur ve bu yüzden eylemlerini denetleyememektedirler ("Biyokimyasal" bakış açısı).

2.4. Suç işlediklerinin ayırında olmadıkları için.

2.5. Zevk için.

3. Suçun İyisi Olabilir mi?

3.1. Anarşik olmayan bir toplum ele alındığında, bu toplumu yöneten kuralların korunmasının, insanların ortak iyiliği için olduğu varsayılır - bu varsayım bu aşamada sorgulanmayacaktır.

3.1.1. "Oyun" metaforu da bu varsayımın hemen ardından kullanılır genellikle: her oyunun kuralları vardır - kural olmazsa oyun çöker.

3.1.2. Ancak oyunlar bile durağan değildir: kurallar değişir.

3.1.3. Demokratik bir toplumda, kuralları değiştirmek isteyenler çoğunluktaysa, önerdikleri değişim normalde er ya da geç yürürlüğe konur.

3.1.3.1. Ancak yalnızca bir azınlık oluşturuyorsa ve demokratik yollarla (yani oylama, gösteri, propaganda vs.) kuralları değiştiremiyorsa, iki seçenekle

yüzleşirler: ya çoğunluğa uyacaklardır ya da marjinal suçlular olarak yaşayacak ve yakalandıklarında, yakalanırlarsa, cezalandırılacaklardır.

3.1.3.2. Belirli bir şekilde hareket etmekte ahlaksal olarak haklı olduğunu düşünen kişi için, böyle hareket etmek *ahlaksal* bir yükümlülüktür: Thoreau'nun dediği gibi, doğru olan için oy vermek bile, onun için hiçbir şey yapmamaktır aslında.

3.2. Toplumsal değişim ve "evrim", muhalif toplumsal aktörlerin eylemleri sonucunda ortaya çıkar; bu muhalifler hemen her zaman marjinal bir güç olarak belirir ve hatta değişim gerçekleşirken ve gerçekleştikten sonra bile, sayısal olarak marjinal kalırlar.

3.2.1. Bu nedenle söz konusu marjinal grupların -evrim söylemi sürdürülecek olursa- uyumsal değeri vardır ve kategorik varoluşları, parçası oldukları toplumun hayatta kalabilmesi için çok önemlidir.

3.2.2. Adam öldürme, çalma ve özel mülkiyet karşıtı eylemlerde bulunma (sözgelimi) arasında elbette birtakım farklılıklar vardır; ancak bu, söz konusu suçların tümünün kategorik olarak önemli olduğu gerçeğini değiştirmez - suçlar arasında bir yararlılık hiyerarşisi, ancak geriye doğru bakılarak yapılabilir.

3.3. Çoğunluğun kurallara uymasını istemek mantıklı olsa da, sıfır-suç düzeyini tutturmanın (yani herkesin kurallara tümüyle uymasını sağlamanın), yalnızca ekonomik olarak düşünüldüğünde bile aşırı masraflı olacağı çok açık: bu iş için gerekli olacak denetim, insan kaynakları, tesis vs.'yi düşünün bir.

3.4. Marjinal suçun yararları, yalnızca maddeyle sınırlı değildir: bireysel özgürlük kavramı da, bazı bireylerin suç olarak nitelendirilen eylemleri gerçekleştirmeye hakkı olmasını gerektirir.

3.5. Bu noktada öldürmeyi bir suç örneği olarak ele alalım ve suç işleme hakkı üzerine daha spesifik bir tartışma yürütelim.

3.5.1. Öldürmek doğaldır.

3.5.2. Bu doğal güdü, her zaman şimdiki gibi yüksek tabu konumunda değildi - Avrupa'da, yalnızca üç yüz yıl önce kişilerin, özellikle de soyluların şeref, namus vs. için öldürmeleri çok normaldi - e.g., ünlü İtalyan bestecisi Gesualdo.

3.5.3. İlginç (ama yanlış) bir nedensellik: insan insanı yiyemez; ergo, insan insanı öldüremez.

3.5.4. Öldürmek bir ayrıcalıktır çünkü insanların çoğu, kendi güvenliklerini sağlamak adına Devlet'i yaratır -yaratmıştır- ve kendi yaratılarıyla yaptıkları pazarlıkta, güvenliğe karşılık olarak bazı özgürlüklerden vazgeçer.

3.5.4.1. İnsan her zaman için başka bir insanı kendi elleriyle öldürmekten ve kendi yaşamının da bir başkasının elinde olmasından korkmuştur: bu yüzden -soyut da olsa- bir kollektivite olan Devlet'e öldürme yetkisini vermiş ve ellerini yıkamıştır: kendi ölümü söz konusu olduğunda bu çoğulluğun onu koruyacağına, böylesi bir korumanın söz konusu olamayacağı durumlarınsa herkes için geçerli kurallar tarafından belirleneceğine güvenmiştir: kimsenin kendisini öldürmemesini sağlamak için Devlet'e düzenli olarak ödeme yapmayı kabul etmiş ve -bir kez yutkunarak da olsa- Devlet'in bu parayı ve yetkiyi kendisine karşı kullanması ve hatta kendisini korumak için yarattığı bu makinenin kendisini yoketmesi olasılığını kabullenmek zorunda kalmıştır.

3.5.4.2. Kendinden önceki kuşakların Devlet'ine ve Sözleşme'sine doğan kişi, düzene hızla uyum sağlar.

3.5.5. Kişinin öldürmesi kesinlikle gerekliyse, bu, ya Devlet eliyle ya da Devlet'in meşrulaştırmasıyla olur - böylesi durumlar, sanıldığından çok daha sık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

3.5.6. Öldürmek bir haktır ve yalnızca bu hakkı kendinde görenler hak eder öldürmeyi: bir insanın hayatta kalmasına ya da ölmesine tek başlarına karar verirler - ve bu şekilde, kendi türlerinden olan başkalarının da kendi sonları hakkında karar verebileceğini kabul ederler.

4. Ceza Gerekli midir?

4.1. Marjinal suç, bir kavram olarak, ancak suçlar kural olarak cezalandırıldığında işler: yakalanırlarsa, kendi kendilerinde suç işleme hakkını görenler de ceza çeker, bunu bilir ve göze alırlar.

4.1.1. Cezalandırılmayan suç, suç değildir.

4.1.2. Devlet tarafından hiçbir şeyin cezalandırılmadığı bir toplum hayal edilebilir: kişiler kendi cezalarını kendileri verir: bu, kimi zaman, Devlet'in yokluğuyla ya da anarşiyle özdeşleştirilmektedir.

4.1.2.1. *Kimsenin* cezalandırılmadığı bir toplumu hayal etmekse o kadar kolay değildir: suç, kabahat, ihanet ve ceza, cezayı hak etme, öç, ödeşmek gibi terimler, kişilerarası ilişkilerin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir.

4.1.2.2. Yine de savunmasız ve ceza veremeyecek insanlar olacaktır: özel sektör için bakir bir alan daha.

4.1.2.3. Yukarıdaki durumlarda cezanın daha çok bir intikam aracı olarak kullanıldığına dikkatinizi çekiyorum - cezanın hak edildiği düşüncesinden kaynaklanıyor bu da.

4.1.2.4. Bireyler adına öç alma ve bir intikam rejimi oluşturarak bunu denetleme, Devlet'in *ahlaksal* yükümlülüklerinden biri değildir.

4.2. Cezanın bir işlevinin daha olduğu iddia edilir: caydırmak.

4.2.1. Cezanın, suçların işlenmesini şu şekillerde engellediği düşünülür: a) suçlunun bir başka suç işlemesini (hapsetmek, idam etmek, "iyileştirmek" gibi yollarla) engelleyerek; b) suç işleme eğilimi olanlar için caydırıcı bir örnek oluşturarak.

4.2.2. Ceza, suçlunun borçlu olduğu bir şey olarak da düşünülmüştür - onun cezalandırılması, başkalarının doyumunu olacaktır.

4.2.3. Kant cezanın kendi başına iyi olduğunu, haklı göstermenin gerekmediğini savunur ve bu bağlamda, cezalandırma *yükümlülüğünden* söz eder.

4.2.4. Ceza, sırf (yüce) yasaya duyulan saygıdan dolayı da verilebilir - intikam, iyileştirme ya da caydırma adına değil. Hegel'e göre suçlunun cezalandırılma hakkı vardır; onu cezalandırmak, çiğnediği ilkeyi onaracaktır.

4.2.5. Foucault da, benzer bir şekilde, suçun toplumsal bir anlaşmaya ve dolayısıyla toplumun tümüne karşı işlendiğini söyler - bu yüzden toplum "içeriden vuran düşman" niteliğindeki suçlu üzerinde kesin söz sahibidir - ister asar, ister besler.

4.3. Cezanın caydırıcı bir etkisi olduğu konusunda ikna edici kanıtlar yoktur: cezalandırılan suçlunun suç işleme eğiliminin azaldığı, ceza olmasa bütün suçlar için suç işleme oranlarının artacağı, bu artışı engellemek için harcanan kaynakların boşa harcanmadığı kesin değildir.

4.4. Suçluları "iyileştirmek" insan haklarının ihlali olarak görülebilir, çünkü böylesi bir "tedavi" yalnızca ikna yoluyla değil, büyük ölçüde zorlamayla yapılır.

4.5. Bazı suçların geri dönüşü vardır - çalınan parayı geri ödemek ya da maddi zararı karşılamak vs. mümkündür: bu gibi durumlarda, suçlunun suçunu "sınırlama"sını sağlamak yeterli bir ceza olacaktır.

4.6. Bazı suçlar ise geri döndürülemez - bu gibi durumlarda Devlet en fazla, suçluyu toplum dışına yerleştirebilir, tıpkı bir hakemin kırmızı kart göstererek bir oyuncuyu oyun dışına atması gibi.

4.6.1. Ne demiştik: "iyi", "kötü", "suç", "doğru", "yanlış" gibi terimler, içleri zamanla ve yerle değişen içeriklerle doldurulan kabuk-sözcüklerdir.

4.6.2. Ceza dağıtırken bunu akılda tutmak çok önemli: mutlak hakikat kimsenin heybesinde değil: bir toplumun üyelerinin çoğu, sahip oldukları yasalardan son derece hoşnut olabilir, ama bu toplum için, hoşnut olmayan üyelerin varlığı yaşamsaldır.

4.6.3. Eğer toplum bu muhaliflerin varlığına katlanamaz ve kendini tehdit altında hissederse, muhalifler de eylem (yaşam) biçimlerini sürdürmekte kararlıysa, toplumun alabileceği en sert önlem ya onlardan gitmelerini istemek (yani sınırdışı etmek) ya da onları hapsedmektir.

4.6.4. Thoreau: "Bugün Massachussetts'in, daha özgür ve daha az bedbaht üyeleri için sağladığı tek yer, onlar için uygun olan tek yer; tıpkı onların kendi kendilerini, ilkeleriyle dışladıkları gibi, eyaletten dışlanıp kilit altına konacakları tek yer, hapishanelerdir."

4.6.5. Hapsetmek, fiziksel temasın ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasından fazla bir yoksunluk gerektirmez: hapishane bir ada, bir doğal park, bir bina olabilir: diğer her özgürlük, özellikle de iletişim özgürlüğü korunmalıdır.

4.7. Devlet'in ahlaksal yükümlülüğü, bireysel özgürlüklere zarar gelmesini engellemektir, ayrıca kendisi de bu özgürlüklere zarar vermemekle yükümlüdür.

4.7.1. Geleneksel formül: kişi, ancak başka bir kişinin özgürlüklerine saygılı olduğu sürece özgürdür.

4.7.2. Saygılı olmazsa, ya da olmadığında, Devlet ona karşı bir edimde bulunabilir; ancak bu edim, gelecekte benzer tecavüzleri engellemeyecekse, ahlaksal bir yükümlülük değildir.

4.7.2.1. Başka suçlara yol açmayan suç, cezalandırılmayı gerektirmez.

4.7.3. Öldürme özgürlüğü, varolma özgürlüğüyle doğrudan çelişir: bu durumda bile doğru hareket, "dışlamak"tır.

4.7.3.1. "Dışlamak" su götürmez bir biçimde masraflıdır, örneğin bütün suçluları idam etmekten çok daha masraflıdır; yine de bu masraftan vazgeçilemez: marjinal suç toplum için, vs.

4.7.4. Muhalefet eden, marjinal suçlu kişinin hem kendine, hem de topluma karşı bir görevi vardır: o toplumun içinde olabildiğince uzun süre varolmak, ahlaksal duruşu ile ilgili etkisini, varoluşuyla birlikte olabildiğince göz önünde yaşatmak.

4.8. Eğer ceza, başka insanları suç işlemekten caydırıyorsa, sanal ceza da pekâlâ aynı işi görür.

4.8.1. İnsanların suç işlemekten caymaları için, suçluların cezalandırıldığına inanmaları yeterlidir: cezaların gerçekten uygulamaya konması gerekmez.

4.8.2. Bu Devlet adına gizlilik ve kurgu-üretimi gerektirecektir: tutuklamaların, duruşmaların, cezaların, hapishanelerin ve tutukluların tümüyle kurgu ürünü olduğu ortaya çıkmamalıdır; bunlarla ilgili -elbette kurgusal- haberler düzenli olarak sağlanmalıdır.

4.8.3. Bu Devlet adına büyük bir ek maliyet ve risk demektir ve sıradan devlet adamlarıyla kolay kolay gerçekleştirilemeyecek bir tasarıdır.

Bireysel Hak, Toplumsal Görev ve Kaçınılmaz Durum Olarak Yalan

0.

Yalan, "doğru" olmadığı bilinerek söylenen şeydir. Bu basit tanıma biraz daha yakından bakmakta fayda var:

- a. "Doğru"nun tek bir karşıtı yoktur, oysa her yalanın tek bir karşıtı vardır. Dolayısıyla her doğru önerme, çok sayıda yalana temel oluşturabilir, ancak yalan, mutlaka "doğru olmayan" demek değildir, çünkü
- b. Yalan bir bilinç durumudur. Bilmeden yalan söylenemez, ancak yanlış bir şey söylenebilir. Burada, yalan söyleyen kişinin "Mutlak Doğru"nun ne olduğunu bilmesi de gerekmez; kendi doğru bildiği şeyi bilinçli olarak çarpıtması yeterlidir. Yalan her zaman nesnel doğruya gönderme yapmaz, öznel doğrular yeterlidir.
- c. Yalan, etkin bir iletişim durumudur. Kimi davranışlar ve hatta sessizlikler de yanıltıcı olabilir, yanlış izlenimlere bilinçli bir şekilde yol açabilir - yalanla benzer sonuçlar doğursa da bunlar teknik olarak yalan söylemekten farklıdır ve buradaki tartışmanın dışında kalırlar.

Bu yazının son bölümüne kadar bu tanımı kullanacağım; ilk bölümde, yalanı ele alan pek çok tartışmadan farklı olarak birey-birey ilişkisine değil, birey-toplum ilişkisine bakacağım ve yalanın toplum karşısında bireysel bir hak olduğunu savunacağım; ikinci bölümde toplumsal bakış açısını kullanmayı sürdüreceğim, yalanın gerekli olduğunu ve bireylerin bunu toplumsal bir görev olarak benimsemelerinin doğru olacağını söyleyeceğim; son bölümdeyse "doğru bilinen şey" in içerdiği epistemolojik zaaf yüzünden bu tanımın yetersiz kaldığını ve yalanın insan varoluşuna içerik, kaçınılmaz bir durum olduğunu ileri süreceğim.

1.

Yalan söylemenin bireysel bir hak olduğu ya da mubah sayılabileceği durumlar var mıdır - yalan literatürünün çok önemli bir kısmı bu sorunun yanıtını aramaya adanmıştır. Ne var ki bu literatürün yine çok önemli bir kısmı modern (ve post-modern) dünyanın yeni koşullarını hesaba katmaz.

Bu ciddi bir handikap - modernizmle birlikte birey-toplum ilişkileri kökten değişti ve bireyin kendini oluşturabilmesi, koruyabilmesi, geliştirebilmesi için, içinde bulunduğu toplumla paradoksal bir ilişkiye girmesi gerekir oldu - bir yandan topluma muhtaçtı, bir yandansa özel hayatını korumak adına toplumla arasına mesafe koymalıydı. Bu mesafeyi koyabilmek için geliştirilen bireysel stratejiler (bireylere özgü ama kitlesel çapta stratejiler) savunma ağırlıklıydı.

Ne var ki çağ, en iyi savunmanın saldırı olduğunu bir kez daha gösterdi.

Aydınlanma'dan bu yana toplumsal ilişkileri belirleyen şey, "bilme istenci"dir - Foucault.

Eski Yunan'da ev, kişinin özel hayatını yaşadığı yerdi, bir yandan belli bir yoksunluk içeriyordu çünkü kişiyi toplumdan, yani gerçek kimliğine kavuşabildiği, kendini gösterebildiği yerden uzak tutuyordu, ama öte yandan, kişinin polis'in siyasal yaşamına katılabilmesi için gerekli dinlenme ve yenilenme ortamını sağladığından gerekli görülüyordu. Bu şekliyle ev, toplumun kapısından içeri bakmadığı bir yerdi.

Eski Yunan'da özel mülkiyet "ortak kamusal dünyadan kaçıp sığınabilecek tek güvenli yerdi, yalnızca bu dünyada olup bitenlerden değil, aynı zamanda bu dünya tarafından görülmek ve duyulmaktan" kaçınmak için de - Arendt.

Pufendorf, Grotius ve Locke da, özel mülkiyeti kişisel özgürlüğün temeli sayan modern liberallerin yolunu açtı.

Aydınlanma'nın kendisiyle birlikte özel hayatın dokunulmazlığı ortadan kalkmaya başladı, bireylerin cinsellikleri, delilikleri, sağlık ve hastalıkları, suçları vs. yakın incelemeye alındı. İncelemenin öznesi yalnızca merkezi bir güç, yani Devlet değildi; toplum içerisindeki pek çok odak, "balta girmemiş ormanlar"ın haritasını çıkarma seferberliğine katıldı.

Birey ise toplumun oluşturduğu normallik söyleminden tümüyle kaçamıyor, ama yine de kendi başına kalabileceği, kendisi olabileceği "cep"ler yaratmaya çalışıyordu. Bunun başlıca yolu da özel hayatını mümkün olduğunca gizli tutmak, toplumsal söyleme meze etmemekti.

⇒ Özel hayat hakkı kendi başına ahlaki bir hak olarak ele alınabilir, çünkü kişinin kendini oluşturması ve oluşturduğu benliğini koruması ahlaki bir haktır ve özel hayat da bunun önkoşuludur.

Dolayısıyla toplumsal alanın bilme hakkının karşısına bireyin bilinmeme hakkını koyuyorum.

Burada sınırlara dikkat etmek gerekir. Sözleşmeci (*contractarian*) bir açıdan bakıldığında, kendi yaptıkları yasalara bağlı olan ve belirli bir yaşam biçimini benimseyen insanların kurduğu bir toplum, elbette bu yasaları ve yaşam biçimini korumak isteyecek, bunun için de bireysel edimler hakkında bilgi sahibi olmaya yönelecektir. Bunun karşısında, "ihlal edilemez benlik alanı"nı koymak gerekir, aksi takdirde toplumsal normların saldırısı altında kalan benlik, bireysel bakış açısını ve kişisel tercihleri yitirerek iki boyutlu ve aslında soyut bir "ortalama"ya dönüşür.

Günümüzde özel hayat sınırlarını korumak, salt savunmayla, kişinin özel karanlığına kıskanç bir şekilde sahip çıkmasıyla mümkün olamayacak kadar zorlaştı.

⇒ Burada "bakış"taki paradigmatik değişikliği de atlamamak gerek: modernizmin neoptikonu, sınıflandırmak, anlamlandırmak, onaylayarak olsun dışlayarak olsun dizgenin parçası kılmak ve sonuçta kendi iktidarını ve kurduğu düzeni korumak amacını taşıyordu. Bugünse bakan göz sayısı hem inanılmaz oranda arttı, hem de bu bakış, sefil bir tüketim ve eğlence aracına dönüştü - yaşamın ve insanların estetize edilmesi de değil söz konusu olan, tam tersine, Passolini'vari bir bok çukurunun verdiği ikrah duygusu kaplıyor dünyayı.

Bunun karşısında yalan, kullanılması gerekli olabilecek bir silahtır. Kendi kurgusunu (yani kendini ve yaşamını) saklamayı başaramayan birey, yapay kurgularla hedef şaşırtmak zorundadır. Ahlaki açıdan bakıldığında, varoluş asıldır - Kant dilediğini düşünebilir.

2.

"Yalan söyleme hakkı"nı savunmak isterim - insanın karmaşıklığı bunu gerektirir sanıyorum. Herkesin her zaman doğruyu söylediği bir dünya son tahlilde sıkıcı olurdu ve şu halimizle değer verdiğimiz, önemli bulduğumuz pek çok uğraş var olmazdı.

("Aşk = f(Karanlık)")

Yalanın olmadığı bir dünyanın istenmezliği üzerine. İnsanların yalan söylemediği bir dünya kuşkusuz daha kolay olurdu - bütün sözlerin anlamı, nominal anlamlarına eşit olur ve bu da enerji ve zaman tasarrufu sağlardı, ama bu kolaylık, yaratılacak çok önemli bir eksikliği unutturmaya yetmezdi: Oyun.

⇒ Temelinde, Gerçek'in askıya alındığı, geçerli olmadığı ya da ancak kısmen, koşullara bağlı olarak ve çeşitli değişikliklerle geçerli olduğu cepler yaratmak vardır Oyun'un temelinde - evcilikten pokere kadar böyledir bu.

Bir gerçeklik alt-sistemi olarak oyun içinde yalan söylemek de ayrıca mümkündür - inandırabiliyorsanız kazanırsınız, inandıramazsanız genellikle bir şey olmaz: bir futbol maçı seyretmiş olan herkes, topu taca kimin attığı konusunda en az bir yalana tanık olmuştur. Yalan, oyunun doğal bir parçası olarak algılanır - beceriksiz yalana verilecek en büyük ceza, uç durumlarda yalancının oyun dışı kalması olacaktır.

Bir oyun türü olarak sanat da yalanı temel alır - sözün olmadığı mimari ya da fotoğraf gibi sanatlarda bile (gevşek anlamıyla) yalan söylemek, gösterilen ve saklananın seçimine bağlı olarak mümkündür. Sinema ve tiyatro, gerçek olmadığı bilindiği halde gerçekmiş gibi yapan sahnelerden oluşur. Edebiyat ise, sıkı tanımıyla bile katışıksız yalandır.

Oyun, her zaman katı sınırlarla belirlenmiş bir cep değildir öte yandan - yaşamın içinde, anlık olarak, geçişken sınırlarla sık sık yer alır. Yaşamı varlığıyla zenginleştirdiği gibi, ilgili tüm taraflar için değerli bir beyin egzersizidir (iyi bir yalan söylemek, "doğru"yu söylemekten daha zordur, bilindiği gibi) ve homo sapiens'i moron bir canlı türü olmaktan kurtarmakta büyük katkısı vardır. Bu özelliği nedeniyle de türün evrimsel gelişimi ve devamlılığını açısından yaşamsal öneme sahiptir.

Yalnız yalanın olduğu bir dünyanın istenmezliği üzerine. İnsanlar arasında anlamlı herhangi bir iletişimin sağlanabilmesi için çok fazla enerji ve zaman harcanması gerekirdi; evet/hayır soruları ve genelde iki seçenekli sorular, söylemin çoğunu kaplardı. (İnsanların daha az konuşması gibi bir faydası da olurdu ama.)

⇒ Bir distopya: Guliver bu kez bu iki adaya düşer sırayla, birinde yalnızca doğrular, diğesinde yalnızca yalanlar vardır.

Sonuç olarak, yalanın her zaman bir olasılık olduğu bir dünyanın istenirliği'ne varıyorum.

Bazı insanların bazı durumlarda yalan söyleyebilmesi, hangi insanların hangi durumlarda yalan söyleyebileceğini belirlemesek bile gereklidir; bu gereklilik, insanlardan ve durumlardan bağımsız olarak vardır. Toplumsal sistemler yalnızca yalan üzerine kurulamazlar bile, yalanı tümünden yok sayamazlar ve yok edemezler de - varlıkları ve canlılıkları, yalan olasılığının yok olmasıyla birlikte yok olur.

Her bireyin, parçası olduğu topluma karşı, yalan olasılığını yaşatma yükümlülüğü vardır - insan toplumlarının robot topluluklarına dönüşmesini engellemek, toplumsal bir görevdir.

3.

Oysa yalan, insanın algılamasının ve iletişiminin temelinde vardır - söze başvurulduğu anda, istemeden yalan söylemek durumu ortaya çıkar. İlk başta kullandığım tanım bu olasılığı yadsıyor, farkındayım. Yana bir adım söz konusu:

⇒ "Doğru bilinen şey"ler kümesi, aslında "doğru olarak kurgulanan şey"ler kümesidir. Özellikle zaman boyutunu içeren durumlarda geçerlidir bu - her anlatı, çeşitli öğelerin seçilmesi ve başka bazı olası öğelerin dışlanmasıyla oluşturulur. Öğelerin tek tek nesnel gerçeklere karşılık gelmesi (yani olgu olmaları) bile, sonuçta ortaya çıkan anlatının gerçeği karşılamaını sağlayamaz - Lawrence Durrell'in klasik *İskenderiye Dörtlüsü*, *selected fictions*'ın nasıl birbirinden farklı gerçeklik kurgularına yol açabileceğini çok güzel gösterir. Kişinin kendi başından geçenleri anlatması, kendi kendisini algılayışı, tarih yazımı, toplumsal/siyasal/psikolojik analizler gibi farklı durumların hepsi, aslında bu tür bir kurgulama çabasını içerir. Bu noktada yalan ile yanlış arasındaki ayırım ortadan kalkar, çünkü kurgulama edimi bilinçli bir edimdir - kişi, yanlış olduğunu bile bile konuşuyorsa (elinden başka bir şey gelmiyorsa bile), yalan söylüyordur.

⇒ Wittgenstein'a gelecek olursak: anlatılar bir yana, dilin kendisi Gerçek ile sorunlu bir ilişki içindedir. Nesnelere karşılık gelen sözcükler de dahil olmak üzere, bütün sözcükler ve cümlelerde, doğru dilegetirimi ve iletişimi olanaksız kılan bir belirsizlik payı vardır, bu yüzden yalnızca konuşurken değil, düşünürken bile bir "doğru oyunu" oynanmaktadır,

tıpkı varoluşun gerçekten varolduğunu varsaymaktan başka bir şey yapamadığımız gibi.

İçinde bulunduğumuz cep, dışına çıkamadığımız için içinde başka cepler yarattığımız bir cep ve ne yazık ki delik değil.

Dünyanın Büyüsü

Herkes biliyor: Yeni bir çağın eşiğindeyiz.

Bazıları bazı işaretlere bakarak bunun yeni bir Ortaçağ olacağını ileri sürüyor.
⇒ Gizemcilik, Zen modası, kabala; fal, büyü ve kehanet pazarının artmayı sürdüren canlılığı ve bu konularda malumatfuruş olanların yaygınlığı; Umberto Eco, Ursula K. le Guin; bilimsel olmayanın çekiciliği vs.

Bir: bu bir Ortaçağ değil - daha genel, daha eskiye giden özellikler söz konusu; ayırımı Pre-modernite/Modernite olarak koymak daha doğru. İki: eskiye dönüş değil, diyalektik bir ilerleyiş var. Açıyorum.¹

Modernitenin yaptığı neydi: *die Entzauberung der Welt*,² *die Entgötterung der Natur*.³ Dünyanın büyülü bir yer olmaktan çıkması demek, Frazer'ın *Altın Dal*'da geniş bir şekilde örneklediği durumdan, yani insanın Doğa ve onun güçleriyle hercümerç olma durumundan çıkması, dünyanın Doğa ve Dünya olarak, Doğanın da Doğa ve Doğaüstü olarak ikiye ayrılması, insanın ait olmak yerine yabancı olması, bu yüzden de varoluşa ilişkin bir *Angst* hissetmesi demek.

⇒ "Herşeyi yerli yerinde olan bir hümanizm, kendisiyle başlamaz, herşeyi ait olduğu yere koyar. Dünyayı yaşamın önüne, yaşamı insanın önüne, başkalarına saygıyı da kendini sevmenin önüne koyar. 'Vahşi' dediğimiz insanların bize öğrettiği budur: bizim türümüzün ortaya çıkışından önce varolan ve soyumuz tükendiğinde varolmayı sürdürecektir bir dünya karşısında alçakgönüllü, efendi ve sağduyulu olma dersi."⁴

İnsanın Doğaya yabancılaşması, kendi doğasına da yabancılaşmasını, beden/zihin ikilemini beraberinde getirdi: Descartes. Varoluşun temeline *cogito*'yu oturtan Descartes, Platon ve Hegel'den çok daha acımasız çıktı: Kartezyen düşünce, yaşayan sistemlerin ilke olarak inorganik maddeye indirgenebileceğini, yani Doğanın aslında ölü olduğunu iddia etti.

Böyle bir mezarlıkta bilim bu yabancılaşmanın hem nedeni, hem de sonucuydu. Pre-modernitenin belirleyici özelliği olan "katılımcı bilinç", yani Doğadan ayrı düşmemiş insanın bilinci, bilime yenik düştü, ama bu metafiziğin Kartezyen düşünceyle ikame edilmesi bilimsel değil, siyasal bir süreçti: yanlışlığı kanıtlanmadı, yalnızca reddedildi.⁵

Descartes'ın temel hatası da bu: yaşayan sistemler, ya da Zihinler, parçalarına indirgenemez. Doğa canlıdır.⁶

Neye gerek duyuluyor şimdi:

⇒ "Antropomorfik olmayan bir animizmin yeniden bulunması"na.⁷

⇒ *Logos*'la *eros*'un yeniden birleşmesine.⁸

Bilimin ve *ratio*'nun -Modernitenin getirdiği kazanımların- safra sayılıp atılması ve yerine "huzur"un konması artık mümkün değil, istenir de değil.

Diyalektik ilerleyişten kastım bu: büyüye dönmek vaktidir, ama ilerideki büyüye, geride bırakılana değil.

Ancak bu noktada henüz bir kaçınılmazlığın ortaya çıktığını sanmıyorum - (farklı yerlerde) farklı şeyler olabilir. Herşey Şehir'e ne olacağına bağlı. Eğer canlı dünyayla bağlanma biçimini değiştirmezse, yani hem *Lebenswelt* cansız nesnelere, ortamlar ve bunların dayattığı ilişki yumaklarıyla doldurulur, hem de Şehir büyümeyi ve iktidarını parlatmayı sürdürürse, Büyüye duyulduğu açık olan özlem, özlem olarak kalır - belirsiz, sonuçsuz, revnak.

Modernizmin kalesi: Şehir. Aralarında bir aşamadan sonra neredeyse bire bir örtüşen bir ilişki var. Birbirlerini zorunlu kıldılar; birbirlerinin üzerine basarak yükseliyorlar.⁹

⇒ Bir *eros* parantezi: 1) Dünyanın batısında *eros* ölüyor. 2) Cinsel kutuplar yerini androjenliğe bırakıyor. 3) Büyü özlemi canhıraş. Aralarında nedensel bağlar olma olasılığı yüksek. Batı Şehri bu ölümü sessizce destekliyor. Psikiyatriye en büyük talep burada; psikiyatri en çok burada çaresiz - erkek ve kadının ol(a)madığı yerde psikiyatrinin yapabileceği ne var? Androjenler arasında oynanan oyun bir baştan çıkarma (ama asla baştan çıkmama) oyunudur, cinsellik değil.¹⁰ Oysa Doğa baştan çıkarmakla uğraşmaz, yetinmez. Baştan çıkarmanın ışıltılı sahnesi: Şehir. Bir imparatorluğun çöküşü. Doğu Şehri ne yapıyor peki, Batı'dakine öykünmekten başka?

Eşiğinde kırıpraştığımız yeni çağ, eğer dönüşümü başaracaksa, odağına Şehir'i alacak ve iktidarını sarsmaya yönelecektir. Seçkinler çemberin dışına kaçacak -bu ilk kez gerçekten mümkün oluyor- ve şehir *quasi-fare*'lere kalacak: Modernitenin mirası yeni proletarya. Çemberin içinde şiddet, yabancılaşma ve korku öyle titreşecek ve titreştirecek ki insanları, Şehir'i ve kendilerini canlı sanmayı sürdürecekler. Dışarıdaysa keşif ve buluşlar, Modernitenin başlarında görülen hızla gerçekleşecek - içe ve Doğaya yönelik olarak.

Bugün dünya, gerçekten de sanayi dönemindekinden daha radikal çatışmalara sahne ve gebe¹¹ - uygarlıkların zarı atılıyor, gemilerden bazısı batacak, en sağlam olduğu sanılanlar buzdağına çarpacak.¹²

Eğer Büyünün egemenliği mümkün olacaksa, "paradigma" haline gelebilecekse -ki bu bana tek kurtuluş yolu olarak görünüyor- bu ancak böylesi bir çağ yangınıyla olabilir; anka olarak çıkılacaksa, bu da ancak Büyünün kanatlarıyla.

Ayın Parlaklığına Lanet

Aya ilk ulaşan Montaigne'di¹; insanın kendi kendisinin oryantalisti olması sürecini de o başlattı.²

*"ready-made" post-modern manifesto:
yazarlar için sokak çalgıcısı etiği*

bugün artık yazar, edebiyatından para kazanmaya hakkı olmadığını kabullenmeli ve rahatlamalı - köşe başında müzik yapan bir çalgıcıdır o, isteyen para verir, kimisi dinler ve geçer.

yazar, yazarak para kazanabilir elbette - kendisi dışında bir şey için yapıldığında yazma edimi, işlevselliği oranında ücrete tabidir.

işlevselliğin tanımı, her zaman kendiliğinden bellidir hemen herkes için, bazı yazarlar bazen bunun istisnası olmuştur, bu onların sorunudur.

edebiyatın kendisi olmayı hedefleyen ürününse kendine tekil, ihlal edilemez, yarı-kutsal bir alan yaratabilmesi bugün mümkün değildir.

zaten söz konusu ürün dışsal bir talepten çok, ürünü gerekçelendirmeye tümüyle yetecek bir içsel hazzı elde etmek için, yani yazarın kendi kendine olan talebi sonucunda yaratılır.

edebiyat yazarı, yazabilmek ve yayımlayabilmekle yetinebilmelidir - maddi karşılık isteyebilir, tıpkı bir sokak çalgıcısı gibi seyircisinin arasında şapka dolaştırabilir, ama toplayamadığı paranın hesabını kimse verecek değildir.

yazar, geçimini sağlamak için "başka işler" yapmak zorundaysa yapacaktır. kitap yazmaya zamanının/enerjisinin kalmaması tümüyle kendi sorunudur. yazarın toplumsal üretim genelindeki asalaklığının sonu geldi - buna sevinmek ya da üzülme yersizdir. bu böyledir.

bütün bunlar, yazarla ve yazıyla ilgili romantik saplantıların geçmişin çöplüğüne atılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

bugün önemli olan metnin kendisidir, kime ait olduğu değil. dolayısıyla metinlerin, kimlerin metinlerinden mürekkep olduğu da önemli değildir - bütün metinler miri maldır. her metin her yerde kullanılabilir. dipnot sultasının sonu, referans ahlakının sonuyla birlikte gelmiştir.

yazarların kendilerini önemseme çağı sona ermiştir. herkes herşeyin sahibidir, kimse tek başına belirli bir şeye sahip değildir.

edebiyatı üzerinde mutlak mülkiyet hakkı olduğunu savunan her yazar, ürününü dolaşıma sokmama hakkına sahiptir. kutsal alan, artık bir çekmece boyuna gerilemiştir.

VIGILIA

-New York Yazıları-

Turşu Kurmanın Elli Yolu

Sanırım 1987 kışıydı; üniversitedeki ilk dönemini kazasız belasız atlatmış bir mühendislik öğrencisi olarak sömestr tatilinde bir yandan *Kuran-ı Kerim*'i, bir yandan da Norman Mailer'in *Existential Errands*'ını (Varoluşsal İşler) okuyordum. Sanırım ikincisinde, mealen şöyle bir cümleyle karşılaşmıştım: "Asla formel bir düşüncenin, yazdığın şeye sızmasına izin verme."

Kanadalı yazar Alice Munro'nun yeni öykü kitabı *Open Secrets* (Açık Sırlar) geçenlerde yayımlandı; bir söyleşisini okurken şu cümleye rastlayınca yukarıdaki alıntıyı anımsadım hemen: "Ben asla bir fikir üzerine yazmam."

Edebiyatın ne olduğu, neye dayandığı ve nasıl kurulduğu hakkında, fazla bildik olduğu için yavanlaştığı düşünülen, ama ciddiye aldığım ve dönüp dönüp hesaplaşma gereği duyduğum bir "ideoloji" görüyorum burada: edebiyat yaşamı ve dünyayı yansıtır, bir yandan olabildiğince kuşatarak, bir yandan da ayıklayıp belirleyici unsurları öne çıkararak yaşamı daha iyi kavramamıza, daha iyi hissetmemize yardımcı olur; bire bir bildiğimiz ya da çevremizde gördüğümüz deneyimleri aktararak hem yaşamımızı zenginleştirir, hem de yalnız olmadığımızı gösterir, yazar ve okur için terapi özelliği taşır; entelektüel bir oyun ya da oyuncak, beynin soyut bir salgısı değildir - bu biçimi alabilir, ortaya iyi bir şey bile çıkabilir, ama gerçek edebiyat asıl değerini, "seçici yansıtıcılık" misyonunu gerçekleştirdiğinde ve gerçekleştirdiği ölçüde kazanır. Çağdaş Amerikan öykü ve romanında bu ideolojinin yaygın şekilde benimsenmesi; Borges, Eco, Cortazar, Calvino gibi yazarların el üstünde tutulduğu bir kültür ikliminden geldiğim için daha da gözüme batıyor. Örneğin okuma seanslarıyla ilgili ilanlar: Andrew Vachs yeni romanından parçalar okuyacak, roman ne hakkında? - intihar ve çocuk pornografisi; Lucy Grealy okuyor - kanseri yenen ama geçirdiği ameliyatlar nedeniyle yüzü mahvolan bir kadın; genç bir New York'lu, ilk romanından okuyor - uyuşturucu satmaktan vazgeçip çeteye savaş açan bir çocuk. Gazetesinde her gün bu tür şeyleri okuyor Amerikalı. Başka bir örnek, bir kitap: 20 yaş kuşağının sesini duyurmamasından, sürekli başkalarının -boş TV dizileri, 40 yaşındaki adamlar, vs.- bu kuşak adına söz almasından bıkan iki genç, bir antoloji hazırlamaya karar veriyor ve gazete ilanlarıyla, genç yazarlardan, "dünyayı nasıl algılıyorlarsa öyle yansıtan öyküler" yollamalarını istiyorlar. Birkaç haftalık süre içerisinde ellerinde üç bini aşkın öykü birikiyor - bunların arasından seçilen yirmi tanesi, *Voices Of The X-iled* (Sürgün Edilenlerin / X-lenmişlerin Sesi) adlı antolojiyi oluşturuyor. Son örnek "periferi"den: Güney Afrika'daki rejim değişikliğinin hemen ardından Nadine Gordimer yeni romanını patlatıyor: Yeni Güney Afrika'daki siyah ve beyaz iki çiftin hikayesi.

Roman (ve öykü) sosyolojinin ve sosyal tarihin (konusu olmaktan da öte) bir biçimi mi; yazar olduğu düşünülen ve "uydurduğu" vehmedilen insanlar ne dereceye kadar bilim adamı; değeri belirleyen şey kitabın toplumsal etkisi mi, politik gündemi oluşturmada ya da ona göndermedeki başarısı mı; hangisi daha önemli, text mi, context mi? (Bir yandan da post-modernizmin parmakları insanı gıdıklıyor tabii; kurgu, bilim haline geldi, bilimin kurgu olduğunu zaten -Foucault ve arkadaşları sağolsun- biliyorduk; hayatımız hikaye. Bir de bilim-kurgu vardı, ona da başka bir ad bulmak gerekecek artık.)

Siz düşünelim, ben şunu da araya sıkıştıracağım (yok, rahatsız olmayın): bilin bakalım bu romanlar kaç satıyor? Yüzbinler konuşuyor. Peki Borges? Bilemediniz on bin (iyi bir okur olup Borges'in adını bile duymamış olmak mümkün burada). Türkiye'deki kadar yani - hatta oranlanırsa, sefil derecede az.

Benim beğenip beğenmememden bağımsız olarak, şu sonuca varmak kaçınılmaz sanırım: Türkiye'de okur sayısı, yazar sayısına neredeyse denkse, edebiyat ve kitap denilen nane "kitle"nin ve örneğin annemin umurunda değilse, kalp kalbe karşı olduğu için, biraz da: kitle kendisini romanda bulabiliyor mu? "Sosyal gerçekçi" romanı savunuyor değilim; o da başka bir entelektüel can sıkıntısı zaten (aklıma Vedat Türkali'nin *Bir Gün Tek Başına'sı* geliyor); daha ziyade "tanıklık"tan söz ediyorum, her çeşit tanıklıktan: yalnızca yazarın, üniversite öğrencisinin, İstiklal Caddesi müdaviminin değil, sekreterin, hastanın, şoförün, işçinin, dışçının, balerinin, sokak çocuğunun vs. "Biz"i, şimdiki ve burasını anlatan romanlar da olmamalı mı? Herşeyin serebrum kokması şart mı?

Ama bu Entelektüel Olma Zorunluluğu Sendromu (EOZS) yalnızca matbuata özgü değil: New York'taki Türk Filmleri Haftasında, yirmi kadar Amerikalı ve kırk kadar Türkle birlikte ve kendi rızamla *Uzlaşma'yı* izledim, hani şu Abdi İpekçi cinayetiyle ilgili olan film. Aynı şey: diyalog yerine karşılıklı ağır nutuklar, acı çektirdiği ölçüde sanatsal bir hava yaratacağı vehmine kapılmış bir müzik (Livaneli kendini bile aşmış), tümüyle işlevsiz ama "racon" bir açılış sahnesi, belgesel - dramatik belgesel - konulu film - konusuz ve şaşkın film arasında karar kılamamalar, tam bir hengâme. Birileri de entelektüel olmasın artık.

Durum böyle olunca, yani yazma edimi, yansıtma edimine koşut olarak algılanınca ve kurgusal öznelikle bilimsel nesneliliğin veled-ül zinası haline getirilince, ortaya bir yöntembilim sorunu çıkıyor. Sosyolojik araştırma yapmanın nasıl belirli/ortodoks yöntemleri varsa, yazmanın da oluyor; sosyolojik araştırma zanaat ya da düpedüz sanat haline geldiği ölçüde, edebiyat da teknik ya da düpedüz bilim şeklini alıyor. *Voices of the X-iled'*daki profesyonel-amatör yirmi yazarın yarısına yakını üniversitede yazarlık "okumuş", ya da bu işin *master'ını* yapmış ve/ya da bir okulda yazarlık dersleri veriyor. Öyküleri okuduğunuzda bunun izlerini görmek o kadar da zor değil: yaratma teknikleri öğretildiğinde ama yaratma tekniklerini yaratma öğretilmediğinde ortaya çıkan ürün, dersini iyi çalışmış bir öğrencinin, üçgenin iç açılarının toplamının 180° ettiğini tahtada kanıtlamasına benziyor.

Bunun bir sonucu, yaratılan ürünün, "yaratım"ın kutsallığını yitirmesi - editörlük, yani başkalarının yazdıklarını kesip biçmek, "düzeltmek", Batı'da büyük bir iş, bilindiği üzere. Sartre'ın dosyasını Gallimard'a götürmesi, editörün de şurası olmamış, burası fazla uzun, romanın adını da değiştiriyoruz, *Bulantı* olacak demesi, Sartre'ın kuyruğunu kıstırıp Simone'a gitmesi ve bana böyle böyle yaptılar diye anlatması, sonunda da bir bildikleri vardır diyerek söylenenleri kabul etmesi hikayesi, (ben de bu editörlük işine bulaştığım için) benden bir "vay canına" almıştı: analar ne editörler (ve ne yazarlar) doğuruyor.

Bunun bir başka -ve dalak yaran- sonucunu aktarıp programı kapatıyorum: editör-yayımcı Sol Stein bir bilgisayar programı çıkarttı, *Fiction Master* (Kurgu Ustası) adında - hediyesi 179 \$ olan bu harika program, akıllardan çıkmayacak karakterler yaratmanıza, diyaloglara enerji katmanıza, soluk kesici olay örgüleri örmenize adım adım yardım ediyor, üstelik yayımlanma sorunlarının üstesinden gelmeniz için de elinden geleni yapıyor.

Kimin programı daha iyiye o kazansın. Ben balığa gidiyorum.

Sahne Sanatlarından Biri Olarak Şiir

Alan Ginsberg CD çıkartır ve konser salonunda rap yaparak okursa şiirlerini, kendi poetikasına ters düşmez, aksine şiirin güncellik boyutunu, bugünün Amerikan sokak şiirinin aldığı biçimle kaynaştırarak tutarlı davranmış olur ve aferini hak eder. Pek güzel. Ya *Flowchart* (Akım Şeması) adlı, tek şiirden oluşan uzun bir kitabın da yazarı olan, çok daha entelektüel, karmaşık, soyut, Gerçek'in çeşitli taraflarında konumlanmış bir poetikanın içinden söz alan John Ashbery müziğe uzanırsa, sonuç neye benzer?

Henüz bilinmiyor. Ancak müzik Ashbery'nin şiirine uzandığında ortaya nasıl bir şey çıkabileceğini, Miller Theater'daki "şiir gecesi"nde izleme fırsatım oldu: *last things, I think, to think about* (üzerinde düşünülecek son şeyler, sanırım) adlı, "bariton, piyano ve bilgisayarla işlenmiş ses için zihinsel opera", Ashbery'nin şiirinin, besteci Roger Reynolds'ın müziğini gebe bırakmasıyla ortaya çıkmış, alışılmadık bir dinletiydi. Reynolds, İkinci Viyana Okulunun ve Amerika'daki deneysel müzik geleneğinin biçimlendirdiği bir estetik bakışa sahip. Ashbery'nin şiirini "yüzey, ayrıntı, ton ve imalarla oluşturulan, mantıkdışı bir sürekliliği olan bir polifoni" olarak tanımlıyor ve yazdığı müzikte bunu yansıtmaya çalışıyor. Üç koldan ilerliyor bu müzik: bariton (Philip Larson) - yan yana gelmesi şaşırtıcı olan bir dizi vokal biçimden oluşuyor elindeki silahlar: göğüs sesi, falsetto, belagat ve konuşma sesi de bunların arasında. Ashbery'nin yayımlanmış ilk şiiri "The Painter"dan başlayıp son şiirlerinden "Illustration"a uzanan, arada "Hôtel Lautréamont"u ve Baudelaire'den esinlenerek yazdığı "Landscape"e de yer veren on bir parçalık bir seçkiyi "seslendiriyor". Piyano (Aleck Karis) - müziksel açıdan çoğu zaman baritondan bağımsız olarak atonal ormanlarda geziniyor. Ses - Ashbery, bu "opera" için yazdığı ve şiirlerin arasına parça parça yerleştirilen metni okuyor, bunun yanısıra Baudelaire'in söz konusu şiiri ve çeşitli doğal/orkestral "gürültü"ler duyuluyor.

Dinletiden sonra Ashbery ve Reynolds sahneye geldi, az önce olup bitenler hakkında konuştu ve soruları yanıtladı. Kayda geçenler:

Proje Reynolds'ın - üç yıl kadar önce kafasında bu fikir oluşmaya başladığında, önce Ashbery'nin hangi şiirlerini kullanacağına karar vermiş. Müziği yazma süreci iki yılını almış. Ardından Ashbery'ye gidip, bu şiirleri birbirine bağlayacak bir metin yazmasını istemiş. Ashbery uzun uzun düşünmüş ama işin içinden çıkamamış - "olmayan bir bağı nasıl yaratırsınız?" Kadim dostu, ünlü şair James Tate duruma el koymuş, "Otur beş-altı yüz kelimelik bir şey yaz olsun bitsin, şiirleri birbirine bağlayacağım diye ne uğraşıyorsun?" demiş. "Doğru," demiş Ashbery - yazdığı metnin hülasası -olmaz ya- şöyle bir şey: menekşe tarlaları, kimse menekşe takmıyor artık yakasına; sürekli yanlıs katlanan yol haritasındaki kat yeri gibi yerleşiyor akla bir ev; şehrin ışıkları caddelerde yankılanıyor, çoğalıyor; konuşmalar, bir çocuğun altını kirletip gurur duyması gibi ufak ve kendine özgü bok parçaları bırakıyor etrafa herkes, konuşuyorlar; kal, gitme, sana şu kurumuş ekmek kırıntılarını gösteririm, gerçek o işte, sakın unutma; önemli olan, katlanılan, dayanılan şeyi unutmak; üzerinde düşünülecek bazı son şeyler bunlar, sanırım.

İyi hoş da - yenilir yutulur bir şey mi, ortaya çıkan? John Ashbery de, Miller Theater'daki izleyici kitlesiyle birlikte ilk kez dinledi bu zihinsel operayı. "Beni heyecanlandırdı," dedi, "ilk kez duyduğum herhangi bir müzik parçası hakkında fazla

ayrıntılı yargılara varmam genellikle, yeniden dinlemek isteyip istemediğimi düşünürüm. Roger'ın müziğini yeniden dinlemek istiyorum - ayrıntılarını, nasıl geliştiğini, nereden başlayıp nereye gittiğini anlamak istiyorum."

Ben aynı nezaketi gösteremiyor ve Ashbery'nin şiirine haksızlık edildiğini düşünüyorum: "fikir iyi, uygulama kötü" şeklinde özetlenebilecek bir duyguyla ayrıldım salondan. Müzikten, şiirin tonunu yakalamasını, yansıtmasını, koşut modülasyonlardan geçmesini beklemiyorum elbette, gericiliğin âlemi yok, ama müzikle şiirin en azından bir diyalog tutturmasını, birbirini dinlemeyen iki kişinin apayrı sözcüklerle konuşmasına yeğliyorum açıkçası. Aynı müziği Ashbery yazmış olsaydı durum değişir miydi - şairin evlat katili olamayacağını kim söylemiş, değişmezdi, *Guter Mensch aber schlechter Musikant* sözü denk düşerdi yalnızca: toplama çizgisi çizildiğinde, on bir Ashbery şiiri, bozbulanık bir müziksel duyguya dönüşecekse, bunu kimin yaptığı farketmez. Yeri gelmişse belirteyim: atonal müziğe kin duymuyorum. Matematiksel fonksiyonların bilgisayar yardımıyla müziğe dönüştürülmesini, balina şarkıları kadar ilginç buluyorum. Zemlinsky tonalitenin sınırlarında dolaştığında, bir o, bir bu yana salınmanın zevkini hissediyorum. Hollandalı çağdaş besteci Andriessen, Charlie Parker'ın doğaçlamalarını alıp, "bebop"ı yaylı çalgıların alanına sokmaya çalıştığında merakla dinliyorum. Bütün bunlar, bazılarının diğerlerinden daha eşit olmasını engellemiyor yine de. Atonalin de iyisi var kötüsü var, diyeceğim. Entelektüel bir şiiri, entelektüel bir müziğe "çevirmek" sanıldığı kadar kolay bir iş değil demek ki.

Müzikle şiirin birlikteliği daha ılımlı ve uyumlu olabiliyor tabii - bir yanda Rönesans dönemindeki "troubadoor"lardan bugünkü pop ve rock şarkıcılarına uzanan geleneğin yalnızca "şarkı sözü" olmayan şiirleri beslemesi; öte yandan programlı müziğin, izlenimci ve anlatımcı müziğin, yazınsal metni çıkış noktası olarak alması arasında çeşitli örnekler saymak mümkün. İki kare yana sıçrarsak: resim de , bilindiği üzere sık sık kaynaklık etmiştir müziğe - Mussorgsky'nin *Bir Sergiden Tablolar*'ı ve Webern'in İtalyan ressam Segantini'nin *Yaşam, Doğa ve Ölüm* adlı triptiğinden esinlenerek yazdığı yaylı çalgılar dörtlüsü, hemen aklıma gelen yapıtlar. Resimle şiirin önemli bir farkı var oysa: resim, tıpkı müzik ve şiir gibi, tonal ya da atonal, anlatımcı (*narrative*) ya da soyut olabilir, ama herşeyden önce, *yüzey*'dir; şiir de yüzey olabilir, kendi coğrafyasını kurabilir -Reynolds'ın, Ashbery'nin şiirini nasıl tanımladığını anımsayalım- ama okunduğunda *ses'e* dönüşür. Bu dönüşüm, onu müzikle aynı *medium*'u kullanmaya yöneltir, bir farkla: şiirin sesi aynı zamanda semiyotik anlamla yüklüdür, sözcüklerden oluşur çünkü. Dolayısıyla şiirle müziği yan yana getirirken yapılacak en vahim hata, şiirin kendine özgü bir sesinin olduğunu yadsımaktır - bu ses aynı zamanda anlamın taşıyıcısı olduğundan, zedelenen yalnızca şiirsel ses değil, şiirsel anlamdır da.

Müzik şiirle bu saatten sonra yeni bir şekilde sahne alacaksa, bastığı yerleri toprak deyip geçmemesi ve tanınmasında fayda olacaktır sanıyorum.

*Borges Yok, Casares Yok, Auschwitz Hiç Olmadı,
Burası da New York Değil...*

"Şehre yeni bir arşivci geldi," demişti Deleuze, Foucault için - kıyıda köşede kalmış metinleri ve yazarları odağına yerleştiren bu "arkeolog", cinselliğin, kapatılmanın, deliliğin, gücün tarihini bir de öyle yazdı, s/m bir şekilde güldü ve öldü. İlk heyecan dalgası geçtikten sonra, Foucault'nun yeterince kitap okumadığı, pek çok şeyden haberinin olmadığı, dersini iyi çalışmadığı, önemli bazı konularda alenen ofsayta düştüğü ve tarihçiliğinin epey su götürdüğü, ciddi ve gayriciddi kişiler tarafından söylendiye de, olan olmuştı: kumpas teorilerine inanmaya dünden teşne olan yalnızca biz Türkler değildik. "Gerçek" bellenen şeylerin "hikaye " çıkması herkese garip bir zevk veriyordu artık.

Jorge Lois Borges ve Adolfo Bioy Casares konusu da böylesi bir zevkin yataklığını yapıyor. Konu biraz karışık, ama sanırım altından kalkabileceğim: görünüşe göre JLB ve ABC, Arjantinli iki yazar; ilki ikincisinden on üç yaş büyüktü ve 1986'da öldü; ikincisi hâlâ yaşıyor ve geçenlerde New York'ta bir söyleşiye konuk olarak katıldı. *Borges Yok* kitabının yazarı Gerhard Köpf'e göreyse Borges sıradan bir aktördü ve onu bir yazar olarak Casares yaratmıştı, Borges'in yazdığını sandığımız herşey Casares'in kaleminden çıkmıştı aslında. Bir başka kampsı, henüz kitaplaşmamış olsa da tam tersi iddiayı savunuyor: böyle numaraları çok severdi Borges, *ficciones* bunlarla dolup taşıyordu, kimsenin tanımadığı Casares'le anlaşıp onun adına kitaplar yayımlamış olduğunu ve pek eğlendiğini anlamamak için aptal olmak gerekirdi.

İşin kötüsü bu iki yazar aynı zamanda iki iyi dosttu da - Borges, Buenos Aires'te her gece Casares'i görmeye gittiğini, ABC'nin genç yaşına rağmen kendisinden daha iyi bir yazar olduğunu, ondan çok şey öğrendiğini anlatırdı. 1930 yılında, Borges 30, Casares 17 yaşındayken, Casares'in müstakbel kaynanası Victoria Ocampo'nun evinde tanışmışlardı. Casares'in söylediğine göre Borges daha o zamanlar iyi göremiyordu ve o gece bir lambaya çarpıp devirmişti. Bir gün süt fabrikası sahibi bir akrabası Casares'ten bir yoğurt broşürü yazmasını isteyince ABC bu işi birlikte yapmalarını önerdi JLB'ye ve Arjantin edebiyatının en büyük yazarlarından ikisi, yoğurt reklamı yapar buldular kendilerini (milli yiyeceğimizin Kuzey Amerika'ya girmesinde de Mark Twain'in parmağının olduğu söylenir). Canları sıkılıyordu tabii -termofil ve asidofil adlı iki bakterinin başrolü oynadığı bir öyküyü yazmak haliyle çok ilginç değildi- ve eğlenmek için örneğin yalnızca L harfiyle başlayan sözcüklerden oluşan bir sone gibi şeyler yazmaya yöneldiler. Bustos Domecq macerası da böyle başladı.

Bustes, Borges'in büyükdedesinin adıydı, Domeca da Casares'in - ortaklaşa yazdıkları polisiye öyküleri Honore Bustos Domecq olarak imzaladılar. Bu çalışma hakkında Casares, "Aramızda kendini beğenme ya da bencillik gibi şeyler yoktu," diyordu, Borges ise birlikte yazarlarken kendi benliklerini unuttuklarını, hangi sözcüğün kime ait olduğunu düşünmediklerini, utanç ve gurur oyunlarına yenik düşmediklerini söylemişti.

Ben kendi hesabıma hep Casares'in "olmadığından" işkillendim, *Morel'in Buluşu*'ndaki ayna oyununun, ABC'nin gerçek kimliğini ele verdiğini düşündüm. Dolayısıyla 82 yaşındaki Casares'in New York'a geldiğini ve bir söyleşiye

katılacağını duyunca, İspanyol arkadaşım Julio ile İspanyol Evine gitmek ve olayı yerinde gözlemlemek farz oldu. Önce bir video filmi gösterildi: "Ben bir yurtseverim," diyordu yazar, Rincon Viejo'daki gençlik günlerini anlatırken - toprak sahiplerinin kolay yaşamı. "Tek işim ata binmek ve kitap okumaktı." Çiftlikteki köpekleri nostaljiyle anıyordu Casares, "bana çok yardımcı olan bir arkadaş" dediği babası ve "kendisini güçlü hissetmesini ve benmerkezciliğini yenmesini sağlayan" annesinin yanısıra. Baba, Adolfo'ya Arjantin şairlerini okumuş, anne ise evden kaçan, bir süre sefalet çeken ve her seferinde geri gelen karakterlerle ilgili hikayeler anlatırmış. Casares'in hatırladığı şeyler arasında Mısır ve Filistin'e gidişi, özellikle de annesinin triptik aynasını bulduğu gün vardı. *Morel'in Buluşu*'na giden fikrin buradan doğduğunu anlatıyordu, fantastik dünyalar yaratma yeteneğinin de kaynağı olarak belirliyordu bu aynayı. ("Casares çok güzel roman ve öyküler yazar," demişti Borges, "hepsinde fantastik bir yan vardır.")

Buenos Aires'teyken Quintana 174'te yaşıyorlardı - mahalledeki insanlarla arkadaştı, basit bir yaşamı vardı, yüksek burjuvaziden olabildiğince uzak duruyordu. Kadınlarla ilk ilişkisi de burada başladı - onlarla öpüşmüş, ama hiç sevişmemiş. O sıralarda babası, genç yazarın ilk kitaplarının yayımlanmasını sağladı, parasını vermek suretiyle - Adolfo'nun bundan haberi yoktu, "hepsi kötü kitaplardı" dediği yapıtlarının yayımlanmasında babasının parmağının olduğunu ancak o öldükten sonra öğrenmiş, hiçbir zaman teşekkür edememişti. "Sorunlarımı çözmek için, terapi olsun diye yazardım, yazar olmak gibi bir niyetim yoktu," diyordu Casares, niyeti atlet, boksör ya da tenisçi olmaktı. Ocampo'nun evinde Borges'le tanışması bir dönüm noktası olmuştu.

"Yazacaksın yayıncı, avukat, çiftçi olma, yazar ol, yaz, o kadar," demişti Borges ona. Dostlukları, kendilerine ait bir dil yaratacak kadar ilerledi - konuştuklarını kimse anlamadığı için kıs kıs gülen biraz geçkince iki oğlan çocuğu. Borges'le birbirlerine *manuscript*'lerini göstermiyorlardı hiç, yalnızca basılan kitaplarını. Rincon Viejo'da sık sık bir araya geliyorlardı - "Borges ata binmeyi bilmiyordu," diyor Casares, "bir tarafından binip öbür tarafından düşüyordu."

Casares'in kadınlar ve edebiyat dışındaki en büyük tutkusu sinemaydı. Annesi ona hep, şişman ve kocaman olmak istemiyorsa sinema salonlarından uzak durmasını söylerdi, ama Adolfo onun da sık sık sinemaya gittiğini biliyordu. Bir ara fotoğrafa da merak sardı, ama asıl derdi daha ziyade kadınlardı - "Kadınları sevmediğim gün yaşamı da sevmeyeceğim," diyordu yaşlı yazarın ekrandaki sesi. Tek arkadaşı Borges'ti, ama sevgililerinin çetelesini tutmaktan erken vazgeçmişti. Porteno'da dansçı olan bir kadını sevdi, ama çok gençti Casares, elde edemedi dansçıyı. Ünlü oyuncu Louise Brooks'a aşık oldu, ama onu da elde tutamayacağına karar verdi, beyazperdeden değil, gerçek yaşamdan bir sevgili bulmaya yöneldi. Silvina Ocampo oldu bu, Victoria'nın kızı. Nikah şahitliğini Borges yaptı. Evlendikten sonra karısını sık sık aldattı Casares - şimdi, anlatırken, acılı bir pişmanlık. Filmin sonunda, yaşamın sonu hakkında düşündüğünü söylüyor: kaçınılmaz, öngörülemes ölümü beklerken yaşama ihtirasıyla parlıyor ufak gözleri, "koşullarına bakmadan imzalardım bir sonsuz yaşam sözleşmesini."

Film bitince Casares'in kendisi geliyor, en azından herkesin Casares muamelesi yaptığı biri. Arabadan zorlukla iniyor, koridorlarda zorlukla yürüyor, ağır ağır çıkıp iniyor merdivenlerden. Oditoryuma girdikten sonra bazı insanlarla konuşuyor. Sakin değil, huzurlu değil, çünkü -sanki- bu gülümseyen, yumuşak tavırlı insanlar onu kaçırmış. Onu kurtaracak bir ayna oyunu yok şimdi. Casares olmaya mahkûm edilmiş biri bu, gardiyanları tarafından zorla insan önüne çıkartılıyor adeta. Edebiyat efsanesini ayakta alkışlayan insanların arasından yürüyüp podyuma çıkmaktan başka

seçeneği yok - olanlardan hiçbir şey anlamıyormuş gibi. Kollarına girmiş adamlardan kaçabilir belki, ama kaderine razı olmuş bir şekilde kürsüye ilerliyor; sonra kameralar, fotoğraf makineleri - beklenen ama ani flaşlar beynini uyuşturuyor belli ki. Diğer konuşmacılarla el sıkıştıktan sonra kare biçimli yuvarlak masaya oturuyor, derin mavi gözlerini üzerime çeviriyor. Parçalayıcı bakışlarında yılların ağırlığı ve deha okunuyor.

Konuşma başlıyor. Figüranlardan biri alıyor sözü, Casares'le nasıl tanıştığını anlatıyor: yirmi yaşındaymış ikisi de; bir diğeri Borges ve Casares'le bir toplantıda tanışmış, tek kelime edememiş heyecandan - yıllar sonra o açığı kapatıyor. Konuşturmuyorlar Casares'i.

"Şimdi Adolfo'ya bir soru soracağım," diyor yönetici ince bir sesle ve yarım saat sürmüş laf ebeliklerinden sonra. "Anılarınızı neden yayımladınız? Kendi zevkiniz için mi, okuyucular için mi?"

"Aslına bakarsanız -" diye başlıyor Casares. "Peki ya siz Marcelo, Adolfo'yla çalışmak nasıldı?" "Büyük bir fırsattı... Olağanüstüydü. Bir yaşamı anlatmak *arrogant* bir olay." Yönetici yeniden konuşmaya başlıyor, Casares'e dönerek. "Eminim Borges'le dostluğunuz hakkında pek çok soru sorulmuştur size, bunu yapmayacağım. Bize 'Miriam'ın ne olduğunu anlatır mısınız?"

"Porno filmlerin gösterildiği bir sinemaydı. Orada çalışan kadınlar vardı, bir koltuktan diğerine koşarlardı, hangisi daha çok müşteri kapacak diye yarışarlardı."

"Bu kadınlar sinemada mı icra ediyordu sanatlarını, dışarıda mı?"

"Dışarıda elbette, dışarıda."

Sonra Marcelo, Casares'in daha az bilinen öykülerinden biri hakkında konuşmaya başlıyor, "Hatırlıyor musunuz?" diye soruyor; "Hayır," diyor Casares, "siz benden daha iyi bilir gibisiniz yazdıklarımı." Kaçırıcılardan bir başkası söze girip *Morel'in Buluşu* hakkında uzun ve aptalca bir yoruma girişiyor, konuşmasının ortasında Casares RAI ile Roma'da yaptığı söyleşiyi anlatmaya başlıyor; arabadan inerken pantolonu yırtılmış, çekime öyle gitmiş - bembeyaz bacaklarını saklamak için kameraya karşı ne cambazlıklar yaptığını anlatıyor.

İzleyici sorularına geliyor sıra. "Profesör [*sic*], gerçek şu ki bu benim için çok ayrıcalıklı bir an, sizinle birlikte olduğum, sizi çok yakından dinleyip izleyebildiğim için, her ne kadar lenslerimi evde unuttuysam da. Size somut ve doğrudan bir soru sormak istiyorum Gabriel Garcia Márquez hakkında, geçen yıl ya da önceki yıl Nobel Ödülünü kazanmıştı biliyorsunuz, bu kültürel ortamda, Jorge Lois Borges'in adının da geçtiği bu ortamda, onunla da uzun yıllar önce Buenos Aires'te tanışma ayrıcalığına erişmiştim ve paradoksal bir şekilde yurttaşım Márquez'le henüz tanışmamıştım ve herhangi bir kişisel gazez olmaksızın, ödülün Borges'e verileceğini umuyordum. Çünkü benim için o edebiyatın en büyük değerlerinden biriydi, Latin Amerika ya da İspanyol-Amerikan edebiyatının değil, evrensel edebiyatın. Yurttaşım Márquez'in adını duyduğumda kafam tümüyle karıştı, çünkü ikisinin büyüklüğü birbirinden çok farklıydı. Ödülün Márquez'e verildiğini duyduğumda, ki onu pek tanı mıyordum, epey kızdım, Borges'in, ki onu gayet iyi tanıyordum, hakkının yendiğini düşündüm. Onun kazanmasını bekliyordum. [Duruyor] size o yüzden sormak istiyorum: bu durumla ilgili fikriniz nedir şu anda?"

"Márquez'le Borges'in büyük yazarlar olduğuna ve ikisinin de ödülü hak ettiğine inanıyorum." Alkış. Eğer Borges aslında Casares'se, kendi kendinden söz ediyor şu anda. Değilse alçakgönüllülük ediyor; kendisi de değilse alçakgönüllü numarası yapıyor. "Márquez'le Meksika'da tanıştım, sonra yapıtlarını okudum ve büyük bir romancı olduğunu gördüm."

"Victoria Ocampo'yu bütün yazarlar ziyaret ederdi. Yazar olmak isteyen herkes oraya gitmek zorundaydı."

"Boswell, Poe, Stevenson ve Borges'ten etkilendim."

"Borges'in İngiliz Edebiyatı Derslerinin nasıl olduğunu bilmiyorum, çünkü derslere hiç girmezdim. Ama İngiliz edebiyatına duyduğu büyük sevginin bütün yapıtlarında görülebildiğini düşünüyorum."

"Yapıtlarından uyarlanan filmlerin çoğunu sevmedim. Yönetmenlerle korkunç kavgalar ederdim... En sevdiğim film *Omnibus* oldu, öykülerimden film yapılacaksa böyle yapılmalı."

Bir sessizlik. Yönetici "Burada bırakalım," diyor, "gelen herkese ve özellikle Adolfo Bioy Casares'e çok teşekkürler." Alkış. Hemen ardından iki adam Bioy'un kollarına girip dışarı çıkartıyor, kafasını bir arabanın kapısından içeri sokuyor. Casares içerinden bana bakıyor, ama yapabileceğim bir şey yok; o da biliyor bunu. Yıllarca Casares'i oynamış bu adamın, her an oyunbozanlık edebileceğinden endişeleniliyor anlaşılın, gardiyanlar da hemen arabaya biniyor ve ihtiyarı aralarına alıyorlar çünkü. Borges'in adamları olmaları da muhtemel tabii. Birden içim daralıyor ama. Yüzü bile Borges'e benzeyen bu adamın Casares, Borges'in de Borges olduğunu, ikisinin de kendi kitaplarını kendilerinin yazdığını söylemek ve kestirip atmak istiyorum. Oyun fazla uzayınca ağırlaşır usandırıyor. Auschwitz'e önce göz yuman, ardından da Auschwitz'in hiçbir zaman olmadığını söyleyenlere kuramsal zemini hazırlayan bu çağdan fena halde sıkılıyorum bazen.

Kubbe Sedası

Baharla birlikte hayaletler ve yankılar artarak hissettirir oldu kendilerini - sokakta yürümek bile başlı başına bir konsan-trasyon işi artık: dikkatim dağıldığı anda (ki bu da çok kolay gerçekleşir oldu - dedim ya, bahar), yıllar, yüzyıllar önce yolu bir zaman bir nedenle buralara düşmüş bir İsim'in ayağının geride kalmış gölgesine basıveriyor, geniş caddelerin iki yanında sürgit yükselen cüsseli binaların birbirlerine atmaktan bıkmadıkları sesine çarpıyorum başka birisinin, istemeden. Riverside Drive'da yürüyordum geçen gün: Ginsberg'ün Kerouac'a şakadan attığı pandiğin hedefi olmaktan son anda kurtuldum örneğin - merhabamız varsa da laubaliliğin lüzumu yok - efendim?

Profesör Shendon'ın dediği gibi, İsim haline gelmiş hemen herkes, eninde sonunda uğramış New York'a: Manhattan adası tıklım tıklık. Shendon, Columbia Üniversitesinin yaşayan belleği konumundaki tarih profesörü - yaklaşık elli yıldır burada hocalık yapan, kış günü fanilayla dolaşan, sürekli argo konuşup küfür eden, düzen muhalifi, tonton bir ihtiyar. Geçenlerde bir grup öğrenciyi etrafına toplayıp Greenwich Village turu düzenledi - Thomas Paine'in sefalet içinde yaşadığı iki katlı pansiyon; Mark Twain'in, ömrünün sonuna doğru daldığı yoğun karamsarlık içinde kopkoyu cümleler yazdığı ev; Gabriel Garcia Lorca'nın *New York'taki Şair'ini* kaleme aldığı köşe; Henry James'in büyükannesinin evinin eskiden olduğu yer: Washington Square'i çevreleyen üç katlı evlerden birisiymiş bu, sonra yıkılmış ve hemen arkasındaki dev apartmanın müstemilatı görünümünde modern (=sıkıcı), üç katlı (=çevreye uyum sağlasın diye) yeni bir bina dikilmiş. Profesör Shendon'ın sesi bu yıkımı anlatırken, hakarete uğramış gibi titriyordu - böyle bir kültür mirasının yok edilecek olması, zamanında büyük tepki toplamış, yürüyüşler, gösteriler, yazılar koyverilmiş, ama engellemek mümkün olmamış. Henry James'in büyükannesinin evinin

yarattığı bu gürültüyü, Amerikalıların, birkaç yüzyıllık tarihlerinin fakirliğini örtmek için gösterdikleri abartılı dikkatin bir ürünü olarak değerlendirilmek ve uygarlığın beşiğinden gelmiş biri olarak, belli belirsiz bir dudak bükme manevrasıyla küçümsemek istesem de, bu pek kolay olmuyor. Arkeolojik kazı alanına kamyon ve vinç dayamak suretiyle tonlarca tarihi eserin artık kaçırılmak değil neredeyse lütfen götürüldüğü ve ardından bu eserleri geri alabilmek için uluslararası mahkemelerde milyarlar harcayan sevgili yurdum geliyor aklıma. Çok ayıp bir şey tabii, diyerek profesörün kızgınlığına kerhen katılıyorum.

Turun sonunda, Columbia'dan geçmiş ruhlar için yoklama yapıyoruz: Enrico Fermi, John Dewey, Margaret Mead, Art Garfunkel, Pat Boone, Brian de Palma, Jim Jarmusch, Isaac Asimov, Lionel Trilling, Paul Auster vs; Nobel Ödülü sahibi elli küsur bilimadamı da çabası. "Meşaz" çok açık: burada tutunursan, her yerde tutunursun, şarkının dediği gibi. Tabii gezegenin çeşitli yerlerinden buraya gelmiş ve aynı hızla geçmiş, toprak altında kefansız yatan tutunamayanlar ordusunu unutmamak gerek. Kendine bir café belleyip müdavimi haline gelmek, hep aynı şapka ile içeri girip hep aynı masada oturmak ve aynı kalın deftere aynı dolmakalemle ve büyük bir konsantrasyonla birşeyler yazmak ne yazık ki kurtarmıyor. Okul sıralarına ya da Metropolitan Müzesinin tuvaletine adını kazımak da kurtarmıyor. Salinger'in *Gönülçelen*'inde vardır öyle bir sahne: orta yaşlı adam yıllar sonra lisesinin yurdunu ziyaret eder, tuvalete girer ve Holden'in aşağılayıcı bakışları altında, kapıları dikkatle inceler, vaktiyle yazmış olduğu adını bulabilmek için.

Nasıl olacak bu işler peki? Anahtar sözcüğü açıklıyorum: iletişim. Geniş anlamıyla. Çeşitli halleri var iletişimin: sanatçı ve yazarların kendi aralarında gerçekleştirdikleri hali var bir kere, herkes kendi bagajını getirip seriyor orta yere, gösteriyor ve görüyor. "Metin" in "üst metin" le ve üst metinlerin kendi aralarında kurduğu besleyici iletişim var sonra - Türkiye'de eleştiri kurumu yok diye otuz yıldır hayıflananların ne demek istediği çok açıkça görülebiliyor burada. Yapıt hakkında düşünen tek insan o yapıtın yaratıcısı olduğunda, hem sanatçının hem de kültürün büyümesi çok zorlaşıyor. Düşünmek ise kavram, kategori, analiz, karşılaştırma gibi unsurları gerektiriyor ve bunlar güdük olduğunda (örneğin yeni çıkan bir albüm hakkında yazarken, en fazla iki-üç yıl öncesine giden bir müzik birikimiyle karşılaştırma yapabiliyorsanız) ortaya çıkan düşünce de pek matah olmuyor haliyle. İletişim zenginliği, etkileşmeye uzanan bir "haberdar olma" yı içeriyor; bu anlamda da kesinlikle güncelle sınırlı değil. Bilakis - kültürün birikmesine izin verilmezse, canlı ve sağlıklı kalmasını, büyümesini sağlamaya çalışmak, donkişotsal bir takıntı olmanın ötesine geçemiyor. Bu bir "Kütüphane Haftası - Kitaplar En İyi Dostumuzdur" yazısı değil, ama elinizin altında yedi milyon kitabın, yüz binlerce derginin olması, "bir kitap hakkında yazılan bir makaleye yanıt olarak yazılan bir makale..." zincirlerine istediğiniz anda ulaşabilmeniz gerçekten farklı bir "duygu". Geçen gün okul kütüphanesinin rafları arasında dolaşırken Blanchot'un kitaplarına, Foucault'nun Blanchot üzerine yazdığı parçaya, Deleu-ze'ün de Foucault'nun Blanchot üzerine görüşleri üzerine görüşlerini dile getirdiği kitaba rast gelince sinirlendim, içerledim açıkçası, 350 bin kitaplı BÜ'den geliyorum ben, bana bunu bunu bana bana bana... Türkiye üniversitelerinde bilgi-bilim üretilmiyor çığlıkları atmanın baştan çıkartıcı, zevkli ve iyileştirici bir yönü var belki, ama çok da anlamlı bulamıyorum: sözünü ettiğim türden bir ortamın yokluğunda, saksı tarımından fazlasının yapılabileceğine aklım pek yatmıyor.

Cumartesi geceleri 23:30'da kitapçıların insan kaydığı bu çağıl çağıl şehirde yürürken ve hayaletlere çarpıp dururken insan ister istemez, kendi hayaletinin de günün birinde bu galeride yer alıp alamayacağını düşünüyor. Geçen akşam genç

İspanyol romancısı adayı Julio Baquero ve genç Amerikalı rönesans edebiyatı uzmanı adayı Ben Robinson ile Broadway'de yürürken, tıpkı bir zamanlar yolları kesişmiş Hegel, Schiller ve Hölderlin gibi olduğumuzu ifade etti Julio. Eve gelene kadar bu konu tartışıldı, kimin Hegel olacağı konusunda kavga çıktı, bira almayı unuttuğumuzu içeri girdikten sonra farkettilik. Bu noktada olaya el koydum ve Üç Silahşörler olabileceğimizi söyleyip bir "tatlıya başlama operasyonu"na kalkıştım. Ben itiraz etti: fikir iyi hoş da, silahşörlerin adını nereden bulacağız, o kadar malumatfuruş olan kimseyi tanımıyorum. Hemen Dartanyan oldum ve bir anlık otorite boşluğundan yararlanıp Aramis'le Portos'u markete yolladım, Graham Greene'in en sevdiği marka olan Guinness şişeleriyle dönmelerini tembihleyerek.

Siz Kimin Kitaplığından Çalışıyorsunuz?

"Çalmak" sözcüğünü taşımak zor iş - peşinde sürüklediği bagaj çok ağır çünkü; din, ahlak, felsefe ve hukuk gibi başka ağır sözcükler gerekiyor "çalmak"ı hakkıyla kuşatmaya başlayabilmek için. Bir yaşam pratiği olarak ele alındığındaysa, tıpkı varoluş gibi, dayanırlılığı şüpheli bir hafifliğe bürünebiliyor. Cümle içinde kullanırsam daha kolay anlaşılacak: Ben kitap çaldım.*

Bu "iş"e bulaştığımda gençtim; *Argos* dergisi yeni çıkmaya başlamıştı, güzel dergiydi *Argos*, pahalıydı ama; alınamayacak kadar değilse de, bedavaya getirildiğinde sevinilecek bir paha. O ilk "alçış" esnasında harcadığım adrenalin, sonraları, kaşarlandıkça, sifıra yaklaşır sanmıştım, hiç öyle olmadı; dükkandan çıkıp köseyi dönene ya da kalabalığa karışana kadar duyulan titrek ve gergin heyecan ve ardından gelen rahatlama/efori tadı, çok az rakipli bir kategoride yarışır.

Hızla genişledi kapsama alanım: *Argos*'un yanısıra *Hürriyet Gösteri* ve *Milliyet Sanat* da gitmeye başladı ilkin, ardından da kitaplar, üçer beşer. Hediye edeceğim kitapları bile çalışıyordum. Teknik gelişme ve pervasızlık da başat gidiyordu: ceketin-montun içine alelacele saklanılan ya da pantolonun beline sokulan, bavuldan bir gömlek küçük çantalara sokuşturulan kitaplar, bir süre sonra açık açık elde taşındı ve hiçbir şekilde saklanmadan, "güpegündüz", üstelik kitapçıyla gevezelik ede ede kapıdan geçirildi. Kısa sürede belli başlı dükkanların kör noktalarının, "sote" kitaplarının envanteri çıkmıştı (Cumhuriyet Kitap Kulübünü vurmak öyle kolaydı ki, "acemi sürücü eğitim parkuru" olarak kullanıyorduk, hevesli arkadaşlarımızı oraya salıyorduk önce); pek çok kitaba artık tenezzül bile etmiyordum; pahada ağır olanlar yükte de ağır (ve hacimce büyük) olduğundan bir *challenge* teşkil ediyordu ve ben artık yalnızca bu kitaplardan haz alıyordum. Kafaya koyduğum matbuat tek başıma kaldıramayacağım boyutlara ulaşınca grup çalışmasına yöneldim ("girişimci ruh" böyle bir şey mi?) - *two is company, three is a crowd* ilkesi uyarınca, şüphe uyandıracak kadar kalabalık olmamaya özen gösteriyorduk. En azından başlarda.

Sonra bir dalak yarılması hasıl oldu elbette. O yazı unutamıyorum: beşi hatun, altı kişilik bir çeteydik ve mütevazı bir çekirge sürüsü gibi talan ediyorduk her yeri, manyetik alarmlar henüz yaygınlaşmamıştı ve şık giyim mağazaları, kotçular, ayakkabıcılar, marketler, kuruyemişçiler savunmasızca kurbanımız oluyordu. Terbiyesizce çalışıyorduk. Kitapçılara pek uğramaz olmuştuk artık - ben kendi adıma, yalnız kitap çalmayı meşru addeden entelektüel elitizme karşıydım ve kitap çalmaya karşı bir tepki geliştirmiştim; kitap ucuzdu ayrıca, riske girmeye değmezdi; tezgahlarını abandone ettiğimiz Levi's dükkanından üç kot pantolon, Lee'den kemer, Mudo'dan ceket-gömlek-kazak, irikıyım bir marketten mükellef bir kahvaltılık sofrası donatacak malzeme götürmek varken, kıcıkırık iki kitap için kendimizi yoramazdık. Ama sırf şıklık (daha doğrusu gösteriş) olsun diye, iki avuç dolusu Knorr bulyon yürüttüğümü hatırlıyorum; hırsızlık yaptığımı inanamayan ve bir gösteri talep eden arkadaşlarım vardı yanımda; dükkanın dışında, tedirginlik içinde beklemişlerdi - iki dakikanın altında tamamlanmıştı işlem.

Nasıl oluyordu da oluyordu? Meslek sırrı mıdır bilmem, herkes zaten bilirmiş bu numaraları gibi geliyor bana, bu saatten sonra da farketmez herhalde. Öyleyse işte: temel ilke, ortamda "uyaran fazlalığı" yaratmaktı - hepimiz birden raflardaki giysilere, deneme kabinlerine saldırınca, bedenler ve modeller hakkında seri sorular

sorunca, dışarıdakiler çaktırmadan veya alenen kabindekilere giysi verince, içeridekilerle dışarıdakiler sürekli yer değiştirince, zavallı tezgahlar(lar)ın yapabileceği fazla bir şey kalmıyordu. Ya kabine çantayla giriyor ve arzulanan nesnelere içine tıktırıyor, ya da (özellikle kışın) doğrudan üzerimize giyiyorduk. Market düzeninde çalışan yerlerdeyse, "görünürlüğü azaltma"ya yarıyordu kalabalık olmamız: aktif hırsızla satış elemanı arasına girme taktiği. Bazen, dükkanda duran çocuk (ya da kız) neler döndüğünü anlamış ama ya emin olamadığından, ya cesaretsizliğinden, ya da boşvermişliğinden dolayı bize dokunmuyormuş gibi gelirdi bana; bazense, en yakınının ihanetine uğramışçasına, "bu bana yapılır mı?" gözleriyle bakarlar, riyakar sorularımıza cevap vermeyi sürdürürler, çıkarken bizi uğurlarlardı. Bu koyardı işte; sonraları emekli olmaya karar vermemin bir nedeni de bu oldu.

Hiç yakalanmadık mı peki? Ölümsüz olduğumuzu, ama bunun yalnızca ölene kadar süreceğini biliyorduk. İlk uyarı işareti bir gün, sağlıklı beslenmemizi sağlamakla yükümlü kıldığımız markete, iki bavul eşliğinde girdiğimizde geldi, kasiyerler bizi gördüğünde bir koşuşturma oldu ve reyonları dolaşmaya başladığımızda, peşimize iki adam takıldı. Paniğe kapıldık, ama defans çabuk toparlandı, hızla çıktık kendi sahamızdan: ikili gruplar halinde üçe ayrıldık; iki hatundan oluşan gruplar birinci dereceden şüpheli sayıldığı için onlar hiçbir şey "alç"madan kuru gürültü yaptı ve marketten çıktı; bense temiz yüzlü, efendi halli ve erkek olmamın getirdiği avantajı çok hızlı kullanıp üç çeşit peynir, tombul salam, bir kavanoz yeşil zeytin, bir kavanoz fıstık ezmesi ve iki paket hazır çorbayı sırt çantama doldurdum, traş bıçağı ve iki paket Orkid'i alışveriş sepetime koydum, kasada parasını verdim ve çıktım. Oraya bir daha girmedik.

Çekirge: bir haftasonuydu, canım sıkılıyordu, yağmur yağıyordu, yeni şarkılara ihtiyacım vardı. İlk Argos'umu kaldırdığım kitapçıya girdim - çok kalabalıktı içerisi, kaset reyonuna üç tezgahlar birden bakıyordu, kimseye görünmeden hareket çekmeye kalkmak delilikti. Parasıyla almaya karar verdim ve her zaman yaptığım gibi reyonun başından başladım, almayı düşünebileceğim kasetleri toplayarak ilerledim, sona geldiğimde de topladıklarımın sayısını ikiye indirecek bir eleme yaptım, vazgeçtiklerimi geri koydum. Kasaya gidecek ve namusumla alıp verecektim. Ama işte şeytan: insanlar para ödeyebilmek için kuyrukta bekliyordu - anlaşılmaz şey. Kasetleri yumuşak bir bilek hareketiyle şemsiyemin içine attım, sol topuğumun üstünde döndüm ve hiç acele etmeden, raflardaki kasetlere bir kez daha bakarak kitapçıdan çıktım. "Beyefendi," dedi arkamdan bir ses, gülümsemeye çalıştım, "oraya koyduklarınızın parasını vermiş miydiniz?" İki kişiydiler, konuşan çocuk suratıma hiç bakmıyordu. "Hayır," dedim. "Buyrun kasaya," dedi karşı kaldırımda bir tanıdığını görüp görmediğinden emin olmaya çalışan insan taklidi yapan çocuk; "Oluyor böyle yanlışlıklar", dedi diğeri, affeden bir sesle. "Ne yanlışlığı canım," dedim, kızardığımı biliyordum ama artık gülümsüyordum, "çalışıyordum, yakaladınız." İki yıl boyunca o kitapçının önünden geçmek bile midemin kasılmasına yetti. Bir daha şemsiye kullanmadım, sanırım başka nedenlerden ötürü.

O yazdan sonra "çete" dağıldı; ikili-üçlü çalışmalar yaptık zaman zaman, ama arası gittikçe açıldı, yaşlandık belli ki. Bir gün Paris'te küçük bir şarküteride, peynirlerin önünde fazla oyalandığımı dışbükey aynadan gören çığırtkan dükkan sahibi, diğer müşterilere dert yana yana beni kapı önüne koyunca, çalmadan yakalanmış olmanın üzüntüsü çöktü içime fena halde, zaten yıkamıştım eleğimi, uygun bir yere astım.

Bağajlı sözcüklerin evrenine dönersek ve soyutlarsak: en azgın dönemimde bile iki kurala bağlı kıldım kendimi: yalnızca satılığa çıkartılmış şeyler meşru

hedeftir; yalnızca satıcı-alıcı ilişkisi dışında bir ilişki söz konusu olmadığında çalınabilir. Tanıdıklarımın dükkanlarından, kütüphanelerden, arkadaş evlerinden çalmadım. Kitap ödünç almamaya çalıştım, aldıklarımı mutlaka geri verdim. Kitaplığıma sulanılmasına çanak tutmadım, evlerine rahatça girip çıkmadığım insanlara kitap vermekten olabildiğince kaçındım. Dolayısıyla *ex libris*'lerle işim olmadı hiç, "kebikeç"imi içimde taşıdım, ben böcek.

Bir Türk Dünyaya Bedeldir

Bir kez daha, Türkiye'de olup bitenleri Batılılara anlatmakta büyük zorlukla karşılaşılıyor buradaki Türk cemiyetleri, dernekler ve resmi bir kimlik taşıyan ya da taşımayan Türkler - ben de, her ne kadar etnik kökenim hakkında şimdiye kadar herhangi bir utanç duygusu ya da saklama güdüsü duymadıysam da ve örneğin insan hakları ihlalleri konusunda sorulan ısrarlı soruları metanetle yanıtlayıp bizim aslında barbar bir millet olduğumuzu ve fazla üstümüze gelinmesinin hayırlı sonuçlar doğurmayabileceğini, şahsen benim köpek dişlerimin gayet keskin olduğunu söyleyerek mütemadiyen iki puan topladıysam da, bu yeni durum karşısında mümkün olduğunca Türklüğümü belli etmemeye çalışıyorum. Bu kalın kafalı Amerikalılara, Türkiye'deki öykü ve roman yazarlarının grevini nasıl anlatacağımı ben de bilmiyorum çünkü.

İlk zorluk, Türkiye'deki yazarların yüzde seksen ikisinin üç sendikaya üye olduğunu ve bu sendikaların oluşturduğu birliğin bir ay önce genel grev kararı alarak, günlük yaşamı felce uğratmak pahasına, öykü ve roman yazarlarının haklarını korumak ve taleplerinin karşılanmasını sağlamak için bütün gücünü ortaya koyduğunu anlatmakta çıkıyor. Burada bırakın sokaktaki insanı, yazarların ve yayımcıların kendileri bile toplu sözleşme kavramından habersiz - vahşi kapitalizm, pazar ekonomisinin bu gözden kaçmış alanında hükmünü sürdürüyor, Manhattan'ın göbeğinde bir kovboy kasabası gibi. Geçen hafta Şairler Birliğinin de genel greve katılma kararı aldığını duyduklarında Amerikalılar iyice şaşkına dönüyor - sözcüklerle oynamak ve imgeler yaratmakla yükümlü insanların kalemini-bilgisayarını bırakıp sokaklara dökülmesini, haklarını elde etmek için yürüyüşlere katılmasını gerçeküstü buluyorlar. Denemecilerin hâlâ bir karara varamamasını ve kendi içlerinde ciddi bölünmeler yaşamalarını pek yadırgamıyorlar ama.

Village Voice dergisinde çalışan editör arkadaşım Alyssia Ketz geçen gece saat üç buçukta beni aradı - CNN'in verdiği haberde İstanbul ve Ankara'daki boş kitapçı vitrinlerini, Ankara'daki tanzim satış mağazalarının önündeki uzun kuyrukları, Erzurum'daki yağma olaylarını görmüş, hükümet krizinden söz edildiğini ve Başbakanın halka sakin olma ve tahriklere kapılmama çağrısını yaptığını, askeri müdahalenin söz konusu olmadığını söylediğini duymuş, "Ne olacak bu memleketin hali?" diye yakama yapıştıyordu. Paniğe kapılmamasını, ertesi gün beni *brunch*'a davet ederse bu konuyu etraflıca konuşabileceğimizi söyleyerek, yarıda kalan macerama geri döndüm.

Ertesi gün Alyssia, yazarların parasal taleplerini anlayabileceğini, yayın hakkı yasalarının iyileştirilmesinin elbette gerekli olduğunu, korsan basımlara karşı savaşılmasından ve matbaaların yazar sendikaları tarafından denetlenmesinden daha doğal bir şey olamayacağını, telif haklarının en alt düzeyinin yüzde 10'dan 13.5'e çıkartılmasının, çeviriler içinse en düşük telif oranının yüzde 8.5 olarak belirlenmesinin belki biraz abartılı olabileceğini, ama en az baskı adedinin romanlar için otuz bin, öykü ve şiir kitapları için on yedi bin olmasını istemenin serbest pazar mantığına tümüyle aykırı olduğunu söyledi. Ona göre bu, arz-talep dengeleriyle oynamak ve üretim fazlası yaratmak, dolayısıyla kaynak israf etmek anlamını taşıyordu. Devletin sosyal bir devlet olduğuna, ayrıca hemen hiçbir şiir kitabının yirmi binden az satmadığına inanmadı; sendika üyesi yazarların, bağlı oldukları yayınevlerinden işe girişte asgari ücret, daha sonrası için de ana hatları belirlenmiş bir zam politikası istediklerini söylediğimdeyse, "Elin üçüncü dünyalısı benimle kafa buluyor" gözleriyle baktı bana.

Çalışma koşulları (Sendikalar Birliği ergonomik iskemle ve masalar sağlmasını; üye yazarların e-mail aracılığıyla birbirleriyle yazışmalarını sağlayacak bir bilgisayar ağının oluşturulmasını; bilgisayar, faks, modem vs. almak isteyen üyelere kredi kolaylıkları sağlanmasını; dünyadaki belli başlı kütüphanelerle işbirliği yapılmasını; yayınevleri tarafından sendika denetimi ve katkısıyla mesleki eğitim kursları düzenlenmesini; yazarların üretimde ve yayınevi yönetiminde gerçek anlamda söz sahibi olmasını istiyor), görev tanımı (özellikle post-modern yazarlar, modernist yazarlardan beklenenlerin kendilerinden de beklenmesine şiddetle karşı çıkıyor ve öznenin boyunduruğundan kurtulmak için bayrak açıyor - tabii bu durum yazarlar arasında kanlı tartışmalara yol açtı ve bu konuda bir uzlaşma olacağı benzemiyor) ve emeklilik hakları konularına girdiğimdeyse Alyssia'nın hızlı bir şekilde "Ben kimim, burası neresi, kocam ve çocuklarım nerede?" semptomları sergilemeye başladığını üzümlere gördüm.

O sırada yanıma gelen asistanı, Alyssia'ya, Başbakanın Nazlı Eray'la görüşmesinin ardından yaptığı yazılı açıklamada; yazarların da kafalarının içinde meşakkatli bir yaratma süreci geçirdikleri için belediye otobüslerinde kendilerine, hamile ve çocuklu kadınlar için olduğu gibi koltuk ayrılacağını, kitapçılar için de göz hizasını ortalayacak şekilde en fazla dört raf bulundurabilme hakkının getirileceğini, böylece çok aşağıda ve çok yukarıda kalan ve hak ettiği ilgiyi göremeyen kitapların ve yazarların mağdur edilmesinin engelleneceğini söylediğini aktardı. Boşalan dördüncü portakal suyu bardağının arkasından bulanık bulanık bana bakan arkadaşımı sakinleştirmek için, Yayıncılar Konfederasyonunun karşı taleplerinden söz etmeye başladım. Yayınevleri kitap tasarımı konusunda tümüyle bağımsız kalmak istiyor ancak karşılarında hem yazarları, hem de tasarımcıları buluyor. Kapakta ya da kulakta yazar fotoğrafı kullanılması da ayrı bir sorun - bazı yazarlar hiç fotoğraf olmamasını isterken, bazıları kendi seçtikleri fotoğrafın kullanılmasında diretiyor; sendikaların talebi, seçimin yazara bırakılması yönünde, ama buna da yayımcılar ve tasarımcılar karşı çıkıyor. Dağıtımcıların yükümlülükleri konusu tam bir arapsaçı. Haksız eleştiriye karşı mahkeme yolunun açılması isteğiyle yazarlar ve yayımcılar tarafından dile getirilirken, Eleştirmenler ve Tanıtımcılar Odaları Birliği sözcüsünün buna gösterdiği sert tepki ve çıkan olaylar unutulmuş değil.

"Okuyucu, peki okuyucu ne olacak? Okuyucu nerede, neden hiç sesi çıkmıyor?" diye soruyor Alyssia, elindeki viski kadehi titredikçe içindeki buzlar şıkırdıyor. Tüketici hakları meselesinin çoktan halledildiğini, üzümlerine gerek olmadığını anlatıyorum. O sırada CNN yeniden Türkiye haberleri vermeye başlıyor. Bir Devlet Bakanı üç ay yetecek kadar kitap stoku bulunduğunu söylerken, yağmalanan şehir ve halk kütüphaneleri görüntüleri geliyor ekrana. Tanzim satış mağazasının önündeki kuyrukta bekleyen insanlarla röportaj yapılıyor, baş örtülü, yaşlıca bir teyze, mecburen kuyruğa girdiğini, ancak ufak bir kitap alabileceğini ve bunun tatsız tuzsuz bir şey çıkacağını bildiğini, şanslı yaver gider de resimli bir kitap alabilirse sorunlarının sevineceğini, bir haftadır doğru dürüst bir şey okumadıklarını anlatıyor. Yabancı kitap satan kitapçılar tehdit ediliyormuş, yüz binlerce yabancı kitap yakılmış, sendikalar hakkında soruşturma açılmış; Birlik sözcüsü bunun çirkin bir oyun olduğunu, halkın yazarlarıyla dayanışmasını kimsenin bozamayacağını söylüyor. Panik yüzünden insanlar kitap stokluyormuş evlerinde; çoğu kitapçı kepenklerini indirmiş - kimi yazarlara destek vermek için, kimi satacak malı kalmadığı için, kimiye yağma edilmemek için.

Başka haberlere geçildikten sonra uzun bir süre sessiz kalıyor Alyssia, gözleri tabağına dikili, kırıntılarla oynuyor elindeki çatala. Sonra birden "Tamam," diyor,

"bu konuda uzun ve ayrıntılı bir yazı yazar mısın dergi için, üç yaşındaki bir çocuğa anlatıyormuş gibi yaz ama, herşeyi açıkla, gerekli ek bilgileri küçük kutular halinde veririz, sizden bir-iki yazardan da yazı isteyelim, Kültür Bakanınız - "

"Dur bakalım küçük hanım," diyorum ayağa fırlayarak "orada biraz dur bakalım. Senin gözünde nasıl biri gibi gözüktüğümü bilmiyorum, ama senin saçma sapan dergin ilginç bir konu yakalasin ve haftalık satışını garantilesin diye sana yazı yazıp davamızı ve arkadaşlarımı satacağımı ve grev kırıcılığı yapacağımı sanıyorsan çok, pek çok aldanıyorsun. Ayrıca boşuna uğraşma Türkiye'deki hiçbir yazar da senin kirli emellerine alet olmayacaktır." Başım dik bir şekilde Alyssia'nın evinden çıkıp gidiyorum.

Bu zavallılar bizi hiçbir zaman anlayamayacak.

FOLLIS

"Saçma"nın Tipolojisine Bir Giriş

Algılama ve anlamlandırma süreçlerinin dansı ve birinin, diğerinin ayağına basıp durması, modern yaşamın belirleyici unsurlarından biri haline gelmiş ve kendine özgü bir kuramsal çatı talep etmişse, analitik düşünce geleneğinin bu duruma şapka çıkartması, olanaklarını seferber ederek konuyu kendi bağlamına çekmesi ve teşrih masasına yatırması kaçınılmazdır. Bu seferberliğin ilk ve bizce en önemli ürünü, "ad koyma" etkinliği olarak da adlandırabileceğimiz ve daha derinlemesine nüfuz edecek düşünsel çabaları mümkün kılacak tipoloji oluşturmudur. Buradaki girişimimiz, nihai bir tasnif sunmadan çok, başlıkta da işaret edildiği gibi, böyle bir tasnifi hedef alacak "program"ın temellerini oluşturma çabası olarak düşünülmelidir.

1. "Saçma"nın Anlamı: "Saçma" sözü, günlük dilde yaygın kullanım bulduğu için, anlamsal bir bulanıklaşmaya uğramıştır. Bilimsel analize sekte vurucu bu durumun üstesinden gelmek için, ilk etapta üç anlam öbeğini ayrıştırabiliriz:

a) *Saçma* (absurd): "Komik derecede anlamsız, iler-tutar yanı olmayan" anlamında bir sıfat olarak kullanılan bu sözcük, isim halindeyken, insanın akıldışı ve anlamsız bir evrendeki halini; böyle bir evrende yaşamının, kendi varlığı dışında hiçbir anlam taşımamasını anlatır. "Yaşamda anlam aramak, yaş amda anlam aramakla birdir" şeklinde özetlenebilecek bu tavır, modern edebiyat ve sanat için çok önemli bir zemin hazırlamıştır.

b) *Yokanlam* (Nonsense): Bu sözcük de genelde bir anlamsızlık, anlaşılmaçlık içerir, ama "saçma" kadar aristokratik değildir. "Yokanlam"ın ilginç bir yan anlamı, genetik konusunda ortaya çıkar: hiçbir amino asidi kodlamayan ve genellikle protein sentezinde moleküler zincirin bitmesine yol açan kodon ya da kodonlardan oluşan genetik bilgiye de bu ad verilir. Bir eğretileme olarak ele alındığında bu tanım, "saçma"nın işleyişi hakkında bize önemli ipuçları sunar: "saçma", tekabül edermiş gibi gözüktüğü şeye aslında tekabül etmez; işlevsiz bir parodidir; daha da kötüsü, nihilist sonuçlara yol açabilir, çünkü üretmediği yetmez, üretime engel de olur ve boşunalık duygusunu arttırır.

c) *Bokma* (bullshit): "Saçma"nın argodaki karşılığı olarak ele alınabilecek bu sözcük, yukarıdaki iki terimin yanında, bir Brueghel tablosundan fırlamış gibi durur. Daha ziyade saçmasapan konuşmalar, özellikle de aldatma ya da yanlış yönlendirme amacı taşıyan sözler için kullanılır; tepkisellik dozu daha yüksektir.

2. "Saçma"nın Yapımı: Açık ki (1)'de yaptığımız ayrıştırım, konuya bir ölçüde açıklık getirmiş ve birtakım ipuçları sağlamışsa da, "saçma"nın nasıl yapıldığı, nelerden oluştuğu, temel özelliklerinin neler olduğu konusunda balta girmemiş alanların oranı hâlâ fazlasıyla yüksektir. Şimdi bu "yapım"ın nasıl gerçekleştiğini görelim; bunu yaparken örneklerden de yararlanacağız. Bu örnekler her ne kadar "yazı"nın bağlamından alınmışsa da, görsel-işitsel bağlamlarda da mebzul miktarda örneğin bulunduğunu belirtmek gerekir. Ancak bunlar, başka bir yazının konusu olacaktır.

"Saçma"yı "saçma" kılan üç ana unsur vardır: ciddencik (*seriousness*), abartıcılık (*excessivity*) ve ilişkisellik (*relationality*).

a) *Ciddenlik* (seriousness): "Poz" çok önemlidir: ciddi gözükür ama ciddi değildir, ciddiye alınmayacak özellikler taşır "saçma"; kullanılan sözcükler çok ağır ve söylem çok ağırdır ama bu yüzeyin altı abuk-sabuktur.

Örnek: Feminin ve maskulin kimliklerin eşdeğer katılımı kuracağı içbükey dengelem ve dışbükey yayılım süreçlerinin işlevselleştirilmesi, fizibilite kıstasları göz önünde bulundurulduğunda, post-yapısal eleştirinin de savladığı gibi, tepkiselliğin baskılanmasıyla virilitesini yitiren eşgüdümlü ilişkilerin konjonktürel kısırlılığı nedeniyle olanaksızlaşmaktadır.¹

Ciddenlik kendi içinde ikiye ayrılır: diliyanaktalık (*tongue-in-cheek*) ve dilidışarıdalık (*tongue-out*).

i. *Diliyanaktalık* (*tongue-in-cheek*): Ciddi olup olunmadığını kesin olarak belirlemek nispeten zordur; "saçma", kendini açık etmenin sınırına gelmiş ama orada durmuştur, dolayısıyla "saçma"nın keşfi alımlayıcıya kalmıştır.

Örnek: Dişisel ve erkeksel kimliklerin gelincanlar birolalıcılıkla şeyettireceği tahterevallilik, hoştumsal degetçilik sonucu çabalama kaptan gidemem noktasına fecaen gerilemişse gerilemiştir.²

ii. *Dilidışarıdalık* (*tongue-out*): Ciddi gözüküldüğü ama öyle olunmadığı, alenen ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde konur; alımlayıcının kapasitesine duyulan bir güvensizlik vardır, gerçekten ciddiye alınma korkusu ağır basar ve kurulan oyun aslında kurucu tarafından bizzat yıkılır.

Örnek: Kadınların ve kadmayınların yanyanalıklarından yanak yanağa yanmanın yanısıra, haftasonlarında musluk tamir ettirmek de mümkümsel değildir.³

b) *Abartılılık* (excessivity): Parodi ve karikatürde de görülen abartma tekniği, normal boyutlarındayken bağlamına uyumlu unsurların, boyutları değiştirildiğinde (yani nitel ya da nicel olarak arttırılıp azaltıldığında) bu uyumu zorlaması ve giderek "saçma"nın alanına girmesi şeklinde kendisini ortaya koyar.

Örnek: Justine'i ne kadar sevdiğini ona kanıtlamaya çalışırken ne yapacağını şaşırıyordu; ona öyle geliyordu ki Justine'i göremediği zamanlar kalbi İskenderiye'nin yirmi altı mahallesine bölüştürülüyor, hafta boyunca kurulan her pazarda güneşe çıkartılıp sineklenmeye bırakılıyor, yük taşıyan katırlar kalp parçalarının üzerine işiyor, sonra bu parçalar siğillerle kaplanıyor ve sefil birer kurbağaya dönüşüyordu; o zaman kalbin yeniden kalp haline gelebilmesinin tek yolu, Justine'den beklenmedik bir telefon almak ya da beyaz giysileri içinde onunla sokakta karşılaşmak oluyordu, bir öpücükle uyandırılmak gibiydi bunlar.⁴

Abartılılıkta esasen iki yöntem kullanılır: süsleme (*ornamentation*) ve yokanlam (*nonsense*).

i. *Süsleme* (*ornamentation*): "La sagrada familia sendromu" olarak da adlandırılan bu yöntem, yalınlığın yok edilmesinin abartılı gerçekleştirimiyle hedefine ulaşır; o kadar ki, süsleme öğeleri çelişik bile olabilir.

Örnek: Önce adımları sayıklamaya başladı Susan; iniltiden haykırıya varan bir kreşendonun ucuna vardığımızda gelmeye başladı, sanki bir yamaçtan aşağı yuvarlanırmışçasına bana sıkı sıkı sarılıyordu, başını taşlara çarpmasın diye göğsüme saklamıştım, ot ve dallar bacaklarımızı, sırtımızı çiziyordu, bazen boşlukta kalıyor, sonra olanca ağırlığımızla çarpıyorduk yere ve yuvarlanmaya devam ediyorduk, yüzüm gözüm toz içinde kalmış, ağzıma kum dolmuştu. Sonunda dibe vardığımızda, gözlerini şaşkınlıkla açtı ve "Sörf tahtan paramparça olmuş," dedi.⁵

ii. *Yokanlam* (nonsense): Kimi zamansa abartı, her türlü anlamı yoksayacak bir boyuta varır ve böylece hiperbolik bir şekilde saçma"ya ulaşılır.

Örnek: Bir elindeki tabancayı adamın kafasına dayamıştı, öbür eli ise, Birinci Dünya Savaşından kalma bir DX-8 tipi mayına benzeyen kışında, patlatmaktan korkmaksızın geziniyordu.⁶

Yokanlam da kendi içinde üçe ayrılır: gerçeküstü (*surreal*), gerçekdışı (*unreal*) ve gerçekaltı (*subreal*).

1. *Gerçeküstü* (*surreal*): Düşsel motifler kullanarak "saçma" üretimi, özellikle gerçeküstücülük akımının boy vermesiyle yaygınlaşmış, günümüzde ise, sinema dilinin çokça kullandığı, ama yansımaları yazıda da bulan bir yönteme dönüşmüştür.

Örnek: Zürafanın bacağındaki çekmeceleri karıştıran Elena, portatif çekirge sürüsünün arkasında Michel'in sağ gözünü buldu, rahmine soktu, işedi.⁷

2. *Gerçekdışı* (*unreal*): Bu kategoriye bir öncekinden ayıran şey, "saçma"yı oluşturan unsurların fantastik olmaması, ama gerçek de olmamasıdır.

Örnek: Atatürk'ün ayakları 46 numaraydı ve hiç kokmazdı; boyu da 1.70 olduğu halde, yanında kim durursa dursun daha uzun ve seksi gözükürdü.⁸

3. *Gerçekaltı* (*subreal*): Gerçeküstünün gerçeğe göre durduğu yer, gerçeğin gerçekaltına göre durduğu yere benzer.

Örnek: "Adınız?" "Sinem." "Kodlayın." "Samsun'un s'si, İzmir'in i'si-" "İzmir'in nesi?"⁹

c) *İlişkisellik* (relationality): "Saçma"nın yapımında, belki yukarıdaki örneklerde de zaman zaman dikkatinizi çekmiş olabilecek şey, hangi unsurların nasıl bitleştirildiği ya da ayrıldığıнын, ne tür bir bağlamın oluşturulduğu ya da parçalandığıнын belirleyiciliğidir. Özellikle eğretilmeler söz konusu olduğunda ilişkisellik ön plana çıkar.

Örnek: Ona güvenmemesi gerektiğini farkettiği günden beri her gece ayaklarını yalıyor, diliyle parmak aralarında kum taneleri arıyordu - intihar etmeye kalkışacağından ve bunu yapmadan önce elmasları yutacağından emindi.¹⁰

İlişkiselliği iki alt başlıkta inceleyebiliriz: Sıkıştırıcı kopuşturma (*compressive disjunction*) ve uyumsuz bitleştirim (*disharmonic conjunction*).

i. *Sıkıştırıcı kopuşturma* (*compressive disjunction*): Bu teknik; bağlamdan kopartma suretiyle anlamın bir unsurda sıkışıp kalması, bağlam içinde anlamliken, tek başına kaldığında o anlamı taşımak zorunda kalmasının "saçma"ya yol açması şeklinde açıklanabilir.

Örnek: Kolundan yakaladı ve kaçmasına izin vermeden yere indirip üstüne çullandı, boynunu, saçlarını, yanaklarını, neresi gelirse öpmeye başladı, bir yandan da omuzlarını, belini avuçluyordu. Sonra arkadaşları da katıldı. Son dakika golünün sevinci bir başka oluyordu.¹¹

ii. *Uyumsuz bitleştirim* (*disharmonic conjunction*): Burada bir altbaşlık olarak ele aldığımız bu teknik, aslında mizah sanatının temel taşlarından birisidir. İlgili literatürde "yerdeğiştirme" olarak da anılan bu teknik gerçekte daha geniş bir alanı kapsamaktadır (nitekim yerdeğiştirmeye tekabül eden "ornatım"ı, "uyumsuz bitleştirim" in bir alt kolu olarak az sonra inceleyeceğiz). Unsurların beklenmedik,

alışılmadık bir şekilde yan yana getirilmesinin yarattığı uyumsuzluk giderek "saçma"ya yol açabilmektedir.

Örnek: Clark Kent tam pantolonunu çıkartıyordu ki telefon kulübesinin kapısı hışımla vuruldu. "Beyefendi biraz ayıp olmuyor mu?" dedi hışmın sahibi Margaret Thatcher, hâlâ güzeldi, "ben iki dakikalık konuşacağım, acelem var, çıkın lütfen!" "Biraz bekleyeceksiniz," dedi Kent, gülümsemeyi ihmal etmeden, "bu arada, bir parça tuvalet kâğıdınız var mıydı?"¹²

Uyumsuz bitiştim ikiye ayrılır: mantıksal dizimbozum (*logical de-sequencing*) ve ornatım (*substitution*).

1. *Mantıksal dizimbozum* (*logical de-sequencing*): Burada, mantıksal beklentilerin oluşturduğu zincir bozulur ve bir halkanın ardından, akışı bozacak türden bir halka konur.

Örnek: Üç yaşındayken ilk romanını, altı yaşındayken otobiyografisini yazdı. Yedi yaşında ilkokula başladı, ancak okuma yazma öğrenmesi normalden uzun sürdü. On iki yaşında ekmek kabuğu çalma suçundan idam edildi. On yedi yaşında bir çamaşırhane açıp mazbut bir hayat sürmeye başladı.¹³

Mantıksal dizimbozumun bir türü tümevarım (*induction*), bir diğer türü de tümdengelimdir (*deduction*).

a) *Tümevarım* (*induction*): Tekten tüme giden yolda yapılan dizimbozumlar bu gruba girer.

Örnek: Hale'ye karşı duyduğu sevecenliğe benzer duygunun, aşk boyutundan tümüyle yoksun olduğunu itiraf etti Okan; zaten kadınlarla şimdiye dek olan bütün ilişkilerinde bir yandan şımartılmayı istemiş, bir yandansa doludizgin yaşamaktan ürkmemiş miydi?¹⁴

b) *Tümdengelim* (*deduction*): Çıkarım "hata"sı yapılarak oluşturulan "saçma"lar bu gruptadır.

Örnek: Prezervatif kullanmaktan hoşlanmıyordu, dolayısıyla Joelle'in kırmızı ojesini memnunlukla karşılaması beklenemezdi.¹⁵

2. *Ornatım* (*substitution*): Bir unsurun yerine, anlam bütünlüğünü zedeleyecek başka bir unsurun konması ornatımdır, ancak burada mantıksal akışın bozulması yukarıdaki anlamında şart değildir; eğretilene tekniğini daha çok çağrıştıırır.

Örnek: Witmayer her sabah yaptığı gibi işe giderken şapkasını öptü, karısının başını koltuğunun altına sıkıştırdı ve ıslık çalarak çıktı.¹⁶

Ornatımın iki çeşidi vardır: abartılılık (*excessivity*) ve mantıksal dizimbozum (*logical de-sequencing*).

a) *Abartılılık* (*excessivity*): Yerine koyma işleminin "saçma"yı yaratabilmesi için zaten bir abartı unsurunun varlığı gereklidir, daha doğrusu bu işlem kendiliğinden bir abartı hissi yaratır; yani bu kategorik ayırım nitelden ziyade niceldir.

Örnek: Göbek çukurundan, göğüslerinin arasındaki vadiye yalayarak çıkarken yarattığı sel, biraz aşağıda ihtişamlı bir şelaleye dönüştü ve yatak odasını kaplayan ayışıklı çağıltı, komşuların tavana, duvarlara, yerlere vurmasına, kapıları çalmasına ve giderek yumruklamasına yol açtı; ama ses o denli kaplayıcı ve yalıtıcıydı ki, *corn flakes* yerken kendi düşüncelerini bile duyamıyorlardı.¹⁷

b) *Mantıksal dizimbozum* (*logical de-sequencing*): Unsurların yerdeğiştiriliminde akıldışı bir mantık silsilesinin kullanılması mümkündür.

Örnek: Corelli, mandolinini yere bırakıp pencerenin önüne gitti; aşağıda, Prensi karşılamak için toplanmış ve bir Warhold tablosundan fırlamışçasına bağıırıp çağırın kalabalığı gördü ve üzerlerine işemek için dayanılmaz bir istek duydu. O sırada içeri giren ve durumu sezen karısı, göğüslerini ortaya çıkartacak şekilde bluzunu indirip Corelli'ye yaklaştı. Onu böyle görünce Corelli'nin dikkati dağıldı ve karısının üzerine işedi.¹⁸

Mantıksal dizimbozumu oluşturan belirtileri üç gruba ayırmak yerinde olacaktır: ciddenclik (*seriousness*), saçma (*absurd*) ve mantıksal dizimbozum (*logical de-sequencing*).

i. *Ciddenclik* (*seriousness*): Kendini ciddiye alan, hatta mantıklı olduğunu sanan ve bunda direten bir mantıksızlığın "saçma"ya yol açacağı ortadadır.

Örnek: "Kime geldiniz?" diye sordu pencereye çıkan atletli adam. "Birisine mi gelmem gerekiyordu?" dedi McAlcott, gecenin sessizliğinin bozulmasına elinden geldiğince katkıda bulunarak. "Zil mi bozuk?" dedi adam. "Bilmem." "Ama ıslık çalıyordunuz?" dedi şaşkınlıkla. "Ziller çalışırken ıslık çalmak yasaklandı mı?" diye endişeyle sordu McAlcott. "Hayır, niye yasak olsun ki?" "Bilmiyorum, son hükümet değişikliğinden beri bir sürü yeni yasa çıktı da." "Niçin ıslık çalıyordunuz peki?" dedi adam biraz sinirli bir şekilde, konuya dönmeye çalışarak. "Çok güzel bir gece, mehtap da var, bu bende hep ıslık çalma isteği uyandırır." "Gecenin bu saatinde ve bu apartmanın önünde mi?" dedi atletli adam, tehlikeli bir hızla öfkeleniyordu. "Bu apartmanın diğerlerinden ne farkı var ki?" diye bağırdı McAlcott, o da kızmaya başlamıştı. "Bu ne demek oluyor?" "Komşu apartmanlarla olan sorunlarınız beni hiç ilgilendirmez anladınız mı?" dedi McAlcott. "Ne sorunu, benim kimseyle sorunum yok, en azından siz gelene kadar yoktu," dedi atletli adam, bağıırıyordu ama sesinde bir çaresizlik belirlemeye başlamıştı. "Bu kadar bağıırırsanız bütün mahalleyi uyandıracaksınız," diye bağırdı McAlcott. "Ben mi? Ben mi uyandıracayım? Gecenin köründe uykumdan bir ıslık sesiyle uyanıyorum, apartmana bir misafir geldi ama kapıyı açtıramadı herhalde diye cama geliyorum ve bir manyakla çene yarıştırmak zorunda kalıyorum, sonra da rahatsızlık vermekle suçlanıyorum! Siz aklınızı kaçırmışsınız!" diye camları zangırdattı atletli adam. "Bakın size bir dost tavsiyesi," dedi McAlcott sükûnetle, "toplum içinde yaşayacaksanız bazı kurallara umanız gerekir. Gece vakti pencereye çıkıp böyle avazınız çıktığı kadar böğürmek büyük saygısızlıktır, üstelik ses tellerimize de iyi gelmez. Bundan kaçınmaya çalışın. Başaracağınıza inanıyorum. Kurallara uymak sizde çok stres yaratıyorsa arada sırada ıslık çalın, iyi gelir. Şimdi izninizle, gitmem gerek. İyi geceler." McAlcott penceredeki adamı şapkasıyla selamladı ve kendi kendine "Ne insanlar var," diye söylenerek uzaklaştı.¹⁹

ii. *Saçma* (*absurd*): Mantıksal anlamda saçmalayarak ornatım yapımı, "saçma"nın katmerlenmesini sağlar.

Örnek: "Ne bağıırıp duruyorsun öyle?" diye sordu karısı, başını yastıktan hafifçe kaldırarak. "Şimdi de sen başlama lütfen, bu gece bir deliyle uğraşmak bana yetti de arttı," dedi adam. "Aman iyi, kes sesini de yat," dedi kadın, başını yeniden yastığa gömerek. "Bana masal anlatsana," dedi adam. "Off, her gece her gece, başım ağrıyor, bıktım," dedi kadın bıkkın bir sesle. "O zaman gün doğmadan başına neler geleceğini biliyorsun," dedi adam. "Bayılıyorum şu senin 'Bana Masal Anlatmayan Karılarımı Öldürtüyorum' masalına. Sen onu anlat bari," dedi kadın alaycı alaycı, bir yandan da yorgani başının üstüne çekerek. Bu saçmalıklar adamın canına tak ettiğinden muhafızlarını çağırdı.²⁰

iii. *Mantıksal dizimbozum* (*logical de-sequencing*): Mantıksal dizimbozumun dizimini mantıksal olarak bozmak suretiyle yapılacak ornatımın gerçekten "saçma" olacağını belirterek tipoloji denememizi sonuçlandırıyoruz.

Örnek: "Götürün ve şafak vakti kellesini uçurun," dedi adam. "Nasıl yani, boğmayacak mıyız?" dedi şef muhafız. "Şefim, niye boşalım, siz öyle ölmek ister miydiniz?" dedi şefin yardımcısı. "Gürültü etmeyin, uyuyacağım," diye diklendi kadın. Adam tam yatağın altındaki baltasını kapmış, kadının boynuna indirecekken, sirenler, çanlar ve ziller çalmaya başladı ve adam uyandı. "Tanrım, hepsi bir rüyaymış," dedi rahatlayarak. Kollarına yapışan üniformalı iki adamaysa ilk önce bir anlam veremedi, süpermarkette raftan aldığı baltayla yedi müşteriyi doğradıktan sonra kapıdan yürüyerek çıkmaya çalışırken, baltanın parasını vermediği için yakalandığını anlaması gereğinden uzun sürdü. Gördüğü kötü muameleyi büyük bir günlük gazetenin tüketici sayfasına yazarak süpermarketi kamu nezdinde şikâyet etti; özür dileyen bir mektup yazan süpermarket müdürü, baltanın kuru temizlenmesini üstlenmeyi teklif ettiyse de, kalbi kırılan müşterisini ilelebet kaybetmiş olduğunu acıyla öğrenecekti.²¹

Ne Kadar "Roman"tiksınız?

1. Çıngırak sesi eşliğinde açılan kapıdan, ürkek bakışlı, yağmurdan sırılsıklam olmuş birisi giriyor kitapçıya. Beyaz saçlı, gözlüklü, titrek, ihtiyar kitapçı ona doğru geliyor, soran bakışlarla süzüyor: bir okur bu ve sizi arıyor. Siz hangi kitapsınız?

a) "Escher'in yağlıboya tablolarının röprodüksiyonlarını içeren bir kitap arıyorum, size yolladılar."

b) "Moğolların Gizli Tarihi"nin 1848 tarihli manüskrisinin tıpkıbasımını arıyordum da."

c) "'Musluk Tamir Kılavuzu' bulunur mu?"

d) Sonu intiharla biten, Honolulu'da bir bungalovda geçen neşeli bir aşk romanı var mı sizde?"

2. Sizi nerede okumak en doğrusu olurdu?

a) Otobüste. Nasıl olduysa yer bulunmuş olsun ve alışverişten dönmekte olan 63 yaşındaki teyzenin canhıraş bakışlarından kılpayı kaçarak, sıcağa ve sarsıntılara da aldirmayarak, bu yolculuk kitap sayesinde olabildiğince zevkli kılınsın.

b) Masa başında. Işık soldan ve önden gelecek. Kitapla gözler arasında 30 cm. mesafe kalacak şekilde ayarlanmış, tercihan tahta bir iskemleye oturarak. Sessizlik içinde.

c) Tuvalette. Rahat rahat ve rahatlayarak.

d) Yatakta. Dışarıda kar yağsın, yorganın altında büzüşülsün; komodinden gelecek yumuşak ışık, harflerin gölge bırakmasını mümkün kılsın.

3. Bir Beyaz Dizi kitabısınız, şöyle 160 sayfa, ful-aksesuar: boşandığı kocasından kendisine kalan malikâneyi yeniden dekore etmek için Honolulu'ya uçan Laetitia, Yves Saint-Laurent marka eşarbnı unuttuğundan uçağa koşarak geri döner ve yakışıklı ve olgun pilot Olgar'la, tam anlamıyla burun buruna gelir. Olgar nazik ve büyüleyici bir gülümsemeyle eşarbnı bir kez kokladıktan sonra Laetitia'ya uzatır - adamın güzelim parmaklarına dokunan genç kadının tüm bedenini kateden elektrik akımı, güzel şeylerin yaşanacağına habercisidir. Peki, Laetitia'yla Olgar kaçınıcı sayfada ve nasıl sevişir?

a) 14. sayfada - Olgar'ın Honolulu'daki küçük dairesine kahve içmeye giden Laetitia, çıkarken yine unuttuğu eşarbnı almak için geri dönünce, Freud'un "Günlük Yaşamın Psikopatolojisi"ni yeni okumuş olan ve kadının kendisine bir mesaj vermeye çalıştığını anlayan Olgar, "Yer mi ulan Anadolu çocuğu" diyerek Laetitia'yı içeri çeker ve bir sonraki uçuşuna geç kalmayacak şekilde muradına erer.

b) 21, 38, 67, 90, 125, 131 ve 143-150 arası. 150. sayfanın sonunda taraflar Beyaz Diziye yanlışıklıkla geldiklerini anlar ve Limbo Yayınlarına doğru ilerler.

c) Tabii ki 147. sayfada - bütün Beyaz Dizilerde böyle olur ve herhalde bir bildikleri vardır.

d) Sevişmezler, çünkü Laetitia her ne kadar boşanmışsa da, Honolulu'daki malikâneye girince anıları depreşir, kocasını ne kadar çok sevdiğini anlar, aslında çözülebilecek sorunlar yüzünden ayrıldıklarına karar verir ve ilk uçakla ülkesine dönmek için sabırsızlanır; Olgar da zaten evlenmediği kadınlarla yatmamak gibi prensiplere sahiptir, ayrıca Laetitia'nın eski kocasına duyduğu sevgi onu derinden

etkilemiştir; forsunu kullanarak ek bir sefer konmasını sağlar ve onu bizzat kendisi geri uçurur. Laetitia'yla eski kocası yeniden evlenir, bir oğulları olur ve ona Olgar Amcanın adını verirler.

4. İçerik biçimde saklıdır - hangi "font"la dizilirdiniz?
- Yıllardır tatmadığı bir heyecan ve huzur duyuyordu içinde.
 - Ψίλλαρθίρ τατιαδί↔ί βίρ ηεφεχαν πε ηυζυρ δυψυψορδυ ι□ινδε.
 - Yıllardır tatmadığı bir heyecan ve huzur duyuyordu içinde.
 - Yıllardır tatmadığı bir heyecan ve huzur duyuyordu içinde.

5. Hangi müzik eşliğinde okunmak isterdiniz?
- Chick Corea
 - Metallica
 - Duo Contemporain'den, "Diason" (Eugen Wendel) yorumu
 - Sibelius'un "Valse Triste"i

6. Aşağıdakilerden hangisi, sizin kitabınızda olabilecek türden?

a) Kollarında gevşeyip uyuyakalmış adamın saçlarını dalgın dalgın okşarken, bir sevişmenin daha sonra ermesiyle birlikte, içindeki boşluğun artık dayanılmaz ve üstü kapatılamaz bir hale ulaştığını, sessiz bir ünlemle kabullendi. Uzun bir süredir, neden birileriyle birlikte olduğunu, seviştiğini, yaşadığını bilememenin, yine de sürdürmenin ikiyüzlülüğüyle yüzleşmekten başarıyla kaçınıyordu, ama artık kendisi kendisine isyan ediyor ve güzel kokulu erkeklerden de, pislerinden de, sevecen ya da hoyrat erkeklerden de, eğlenceli ya da iç daraltıcı erkeklerden de sıtkının sıyrıldığını yadsınamaz bir şekilde açığa vuruyordu. Parmaklarının okşadığı saçlara kaydı gözleri; parmaklar -tümüyle istenci dışında- bu saçları sıkıca kavradı; elinin, ani ve tümüyle beklenmedik bir devinimiyle, koparırcasına çekti onları.

b) Uzun kargaların dillerine güneş yağı sürmeye geldim açın kapıları açın dedim bozalar ekşidi yine ağlatmayın annemi demiştim size ama ağlattınız hiç aydınlanmayacak karabasanların içinde kuyruğumu kovalayarak ilerlerken karasabanla destiniz beni öcü'mün öcünü alacağım bekleyin.

c) İncinme, bir eklemi destekleyen ve onun hareketlerini sınırlayan bağların yırtılmasıdır. Ya bu bağların aşırı gerilmesi, ya da burulma tarzı bir hareket yapmak durumunda kalınması sonucu meydana gelir. Yırtılma sonucu eklemde kanama meydana gelir ve şişliğe, ağrıya ve çürüğe neden olur.

d) Karanlık ve fırtınalı bir geceydi. Ağaçlar uğulduyor, gökgürültüsü ortalığı kasıp kavuruyordu. Tülin, bir süre pencereden dışarı baktı - şehrin boş sokakları ürküttü onu, "Ne zaman gelecek bu elektrikler," diye söylendi. Elinde mumla mutfağa gitti sonra, ocağa kahve suyu koydu ve masaya oturup Selim'den gelen mektubu yeniden okumaya başladı. Yavaş yavaş bir gülümseme yayıldı yüzüne - sıradan olayları anlatan bu mektubun onu böylesine mutlu ve hoşnut kılabilmesine her seferinde şaşırıyordu.

7. Bu soruda kitap değilsiniz, siz sizsiniz ve durup düşünüyorsunuz: kitap hediye etmeniz gerekse -mesela- hangi durumda, hangi kitabı hediye ederdiniz?

a) İlk kürtajını başarı ve soğukkanlılıkla atlatmış arkadaşınıza, Hamdi Koç'un *Çocuk Ölümü Şarkıları*'nı.

b) Ortaköy'de otururken gördüğünüz, iki masa ötede arkadaşlarıyla oturan ama muhabbete pek katılmayan, dünya tatlısı bir insan olduğuna emin olduğunuz ve kesmeye çalıştığınız hatun ya da er kişiye, Steve Runciman'ın *Haçlı Seferleri Tarihi*'nin ikinci cildini.

c) Parasını bozmadığı için dolmuş şoförünü, başına vites koluyla vurmak suretiyle öldüren, 46 yıla mahkûm olan ama genel aftan yararlanıp çıkan komşunuza, kapınızı çalıp içeriye kaçamak bakışlar attığında, Oruç Aruoba'nın *Yürüme'sini*.

d) Kendine yeni bir sevgili bulan ve çok mutlu gözüken, bunu da sizden gizlemeyen eski sevgilinize, Vedat Türkali'nin *Bir Gün Tek Başına'sını*.

8. Başucu kitabınız niye başucunuzda duruyor?

a) Su bardağına toz girmesin diye, bardağın üstünü kapatmak amacıyla.

b) Kötü bir rüya görüp uyandığınızda, nerenizin baş, nerenizin ayak olduğunu daha hızlı anımsayabilmek için.

c) Gece sinek öldürmek için. Yastığa başımızı koyuyoruz herhalde.

d) Tek kişilik bir yatakta tek başınıza yattığınızı hatırladığınızda kafanıza vurmak için.

9. "Kitabına uydurmak" deyimini size aşağıdakilerden hangisini çağrıştırıyor?

a) Honolulu'da bir geneleve giren adam, yatağa girmeden önce kendi kendisine John Taylor'ın *Kara Delik* adlı kitabının Giriş bölümünü okur.

b) Aynı adam, birlikte olmaya karar verdiği kadının kendisine sperm öldürücülü bir prezervatif uzattığını görünce, ağlamaklı bir sesle, Selim İleri'nin *Dostlukların Son Günü*'nden bir bölüm okur, yine kendi kendisine.

c) Prezervatifi tersten takmaya çalıştığını ve bu yüzden kan ter içinde kaldığını yaklaşık beş dakika sonra, kadın bir sonraki müşteriyi de yolladığında farkedene adam, Kemal Tahir'in *Yorgun Savaşçı'sını* kadına hediye eder ve gider. Kadının Türkçe bilmemesinin önemi yoktur, önemli olan jesttir.

d) Azmin elinden hiçbir şey kurtulamayacağı için adam sonunda "başarıya ulaşır", ancak yurda döndükten bir yıl sonra, AIDS'e yakalandığı anlaşılır. Karısına Kürşat Başar'ın *Sen Olsaydın Yapmazdın, Biliyorum*'unu verir, ama karısı ona çoktan Tahsin Yücel'in *Peygamberin Son Beş Günü*'nü ve Boris Vian'ın *Mezarlarınıza Tüküreceğim*'ini vermiştir bile.

10. Yaşamınızı hangi kitabın içinde geçirmek isterdiniz?

a) Italo Calvino, *Bir Kış Gecesi...*

b) Afşar Timuçin, *Neden Bazı Akşamlar*

c) İspanyolca Fiil Çekimleri

d) Gustave Flaubert, *Madame Bovary*

Kitap Test-isi Değerlendirmesi:

en çok (a) işaretleyenler: Canınızın sıkkın olduğu her halinizden belli. Şu aralar romantikliğin doruğunda olduğunuzu söylemek biraz güç açıkçası. Yoğun bir ilişkiyi yeni bitirmiş olabilirsiniz. Canınız artık bu tür şeylerle uğraşmak istemiyor olabilir. Uzun zamandır gönlünüze göre birini bulamamış olabilirsiniz. Ancak bütün bu ahval ve şeraite rağmen siz aslında potansiyel bir romantiksiniz ve köşede bir yerde bir parça umut besliyorsunuz hâlâ, ki bu da iyi bir şey. Öldürmeyen Allah öldürmüyor. Kafanızı bu kadar da takmayın canım.

en çok (b) işaretleyenler: Gerçekçi bir insansınız, o yüzden lafı evirip çevirmeden söyleyeceğimizi söyleyelim: o güzel filmleri siz de herkes gibi izlediniz ve hislendiniz, sevgilinize mum ışığında yemek yiyorsanız nasır yakılarını

karşılaştırmalı olarak incelemenin gereği olmadığını elbette biliyorsunuz ve arada sırada ona, kullanışlı bir hediye yerine çiçek filan vermenin yararına inanıyorsunuz. Ama bazen de bu işin fazla abartıldığını herkesin kendine göre bir romantikliği olduğunu ve biraz da işimize bakmamız gerektiğini düşünüyorsunuz. Romantiklik eğlenceyi içermeli sizce, sulusepkenliği değil.

en çok (c) işaretleyenler: Yemezler güzelim. Anladık canın sıkılıyor, biraz dalga geçmek istiyorsun ama bu namuslu ve iyi niyetli bir test. Öyle gidip en kılçık seçenekleri işaretleyince boyun mu uzuyor? Madem teste inanmıyorsun, yapma kardeşim. Seninle mi uğraşacağız akşam akşam?

en çok (d) işaretleyenler: Caanım. Beyaz Dizi hakkında söylenenler sizi üzdüyse binbir özür. Tabii, onlar da iyi kitap aslında. Gerçek sevgi ve duyguya susamış o kadar çok insan var ki bu dünyada, o kadar çok yalnızlık ve duyarsızlık var ki, bilmez olur muyuz. Hay Allah. Ama bakın herkes sizin gibi saf ve dürüst olamıyor ve sırf romantik gözükebilmek için banko (d) şikkını işaretleyebiliyorlar. Salı günleri iş saatlerinde ararsanız dertleşiriz dilerseniz. Hadi ama, biraz gülümseyin artık.

"Deneme"kten Hoşlanıyor musunuz?

1. Sabah yine saatin zırlıltısıyla uyandınız ve alışık hareketlerle saati duvara fırlattınız - son iki ayda katlettiğiniz üçüncü saatti bu. Banyoya girdiğinizde gözünüz aynadaki yabancıya takıldı - bu aynanın da bozulduğuna kanaat getirip tamirci çağırmaya karar verdiniz. Tam o sırada -sıcak yerine soğuk su musluğunu açmış olmanın da etkisiyle belki- yaşamınıza yeni birşeyler katmanın zamanının geldiğini anladınız. (Soracaksan sor şu soruyu artık.) Saç stilinizi ya da şampuanınızı değiştirmek de kurtarmayacak. Önce neyi değiştirirdiniz?

- a) Başucu kitabınızı - Mario Simmel'in *Yalnız Havyarla Yaşanmaz*'ını atıp yerine aynı yazarın *Papaz Her Zaman Pilav Yemez*'ini koyardınız.
- b) Stephen King serisi - yerine Barbara Cartland serisi alırdınız.
- c) Kütüphanenizi - pırıl pırıl bir leğen-mandal setiyle.
- d) Nüfus kâğıdınızı - yeni bir renk denemenin vakti geldi artık.

2. Kuaförünüz bu kararınızı duydu ve kendisini yetersiz bulmanıza had safhada içerledi. Yine de terbiyeyi elden bırakmayarak, birlikte geçirdiğiniz acı-tatlı günlerin anısına, Tezer Özlü'nün *Eski Bahçe-Eski Sevgi* adlı kitabını armağan etti size. Bu kitabı nasıl değerlendirmeyi denerdiniz?

- a) Şu ölümlü dünyada bir de ölümlü kitaplarla uğraşmamak için kapağını bile açmadan, eski toprak bir tanıdığınıza verirdiniz.
- b) Tabii ki bahçıvanınıza verirdiniz - güllere daha sevecen davranmasının vakti geldi artık.
- c) Daha sevgiliniz olmamış ama tavlamaya azmettiğiniz kişiye "eski sevgilime" diye imzalayarak yollamak gibi bir cesaret gösterirdiniz.
- d) Tanrıya yollardınız kitabı - size bir Âdem ya da Havva ve şöyle yeşillikli, gürültüsüz bir yer bulması dileğiyle ve iadeli taahhütlü.

3. Bir gün posta kutusunu açtınız ve "Tanrı" imzalı bir mektup buldunuz. Şu bahçe işini bir konuşmak için belirli bir zamanda belirli bir yerde buluşmayı öneriyor. Şansınızı bir dener miydiniz?

- a) Hayır. Postanecilerin bir sululuğu olmalı bu. Zaten siz de şu aralar Nietzsche okuyorsunuz.
- b) Evet. Ama karşınıza çıkacak kişiyle konuşurken ikide bir "Bu bir kamera şakası mı?" diye sorup, bir yandan da *Kuran*, *İncil*, *Tevrat* gibi kitaplar hakkında zor sorular yöneltirdiniz.
- c) Evet. Yalnız çekin altına atacağı imzayı, *Yazıdan Karakter Tahlili* kitabı eşliğinde çözümlemekten de geri durmazdınız.
- d) Tabii ki evet. Bu densizlere kimin Tanrı olduğunu öğretme zamanı geldi artık.

4. Sizden bir kitap yazmanız istendi - Bahçe'yi hak etmek için. Nasıl bir şey yazardınız?

- a) Bu bahçe muhabbeti biraz fazla uzamadı mı? Ben zaten o şıkkı işaretlememiştim.
- b) *Nasıl Başardım?* - anlamsız test sorularıyla amansızca savaşıp hayatta kalmayı başaran bir mazlumun nefes kesici sergüzeşti.
- c) *Tanrıların Arabalarının Krikosu - Zen ve Motosiklet Tamiri*'nin ikinci cildi.

d) *Kızıldenizin Biçareleri - İncil*'de birkaç isim değişikliği yeter, nasıl olsa o da adamlarına yazdırtıp okumamıştır.

5. Yazdığınız kitap yayımlandı ancak yayıncınız, iyi niyetli gözükken birtakım bahanelerle telif ücretinizi ödemiştir. Çözüm?

a) Ben kitap falan yazmam kardeşim, boşuna ısrar etmeyin. Başımı zorla belaya sokacaksınız bak.

b) Dert değil, nasıl olsa Aktaş Elektrik'te ve İSKİ'de tanıdıklarınız var...

c) İkinci bir kitap yazıp, adını *Sakalı Yolunmuş Yayıncı* koyar, kitapta da adamı bir güzel harcardınız. Bu kitabı yayımlayacak yayıncı bulamamak sizi hiç bozmadı; biriktirdiğiniz üç-beş kuruşu uğruna harcayacak daha iyi bir amaç olabilir mi?

d) "Halkın İntikamcıları" adında bir örgüt kurup, bütün kitapçılardan kitabı çaldırtır, yayıncınızın da işaretparmaklarını kestirirdiniz, böylece dizgi yapamaz hale gelir, ("küçük yayıncı" olduğundan her işi kendi yapmak zorunda) ve kitap piyasasından ebediyen silinirdi. Hazır eliniz değmişken, şu geç kalkan Deniz Otobüsü Servisleri hakkında da birşeyler yapsanız...

6. Kitap inanılmaz bir başarı grafiği çizdi, 17 dile çevrildi ve siz o kadar saygın bir yazar haline geldiniz ki, Zimbabwe Cumhurbaşkanı adınıza bir davet vermekle kalmayıp, 3 Mayıs'ta (Zimbabwe'nin Kurtuluş Günü) bir günlüğüne koltuğuna oturmanıza izin verdi. Ne olacak şimdi?

a) Anlatamadım galiba. Bırakın peşimi artık, ben bu testi yapmıyorum, o kadar, yapmıyorum işte, daha nasıl söyleyeyim yani, bak zabıta'yı çağırırım.

b) Bir yazar olarak kendi ülkenizde zaten krallar gibi yaşadığınızdan, Allahın Zimbabwe'sine gitmezsiniz tabii.

c) Davet mektubunun bir kopyasını Çankaya'ya, bir kopyasını da 23 Nisan Şenliklerini Düzenleme Komitesi Başkanına yollar, Zimbabwe'den istedikleri bir şey olup olmadığını sorardınız.

d) Hemen gider, kanun hükmünde ufak bir kararname çıkartıp, çağdaş Zimbabwe edebiyatının 50 cilt halinde Türkçeye çevrilmesi, Türkiye'de yayımlanması ve mümkün olduğu kadar çok ortaöğretim kurumuna dağıtılması, bu arada da size Zimbabwe halkının bir armağanı olarak, orta ölçekte, zarif bir çiftlik verilmesi için gerekli ödeneğin ayrılmasını sağladınız. Zimbabwe edebiyatı Zimbabwe'li adam etmişse, bizi haydi haydi eder, etmezse de siz oraya yerleşirsiniz. (Nasıl mantık ama?)

7. Zimbabwe'den dönerken uçağınız düştü ve okyanusun ortasında üç-beş palmyeli bir adacıkta buldunuz kendinizi - tek başınıza. Yanınıza üç tane kitap bile alamadınız üstelik. "Hiç değilse bir Cuma bulsam da muhabbet etsem" diyerek bütün adayı taradıysanız da kimseleri bulamadınız, meyveler dalında çürümüş zaten, hava da çok sıcak, lanet olsun. Burada epeyce bir süre kalmanız gerekecek. Deneyin bakalım.

a) Pes. Tamam. Pes. Biliyordum böyle olacağını. İnsan bir test hazırlayacaksa, önce atlası açıp bakar, Zimbabwe'yle Türkiye arasında hangi okyanus var diye. Her ay bu sayfayı böyle saçmalıklarla dolduracak olduktan sonra, ben de dergi çıkarırım.

b) *Sineklerin Tanrısı*'nda böyle bir şey vardı, çocuklar adaya ilk düştüklerinde, tepeye çıkıp bir ateş yakıyorlardı, geçen uçaklar görsün diye. Sonraları nöbet işi tavşıyor ve ateş sönüyordu. Nitekim bir uçak geçiyor ama onları görmüyordu. Bundan gerekli dersi alır ve dağ başını duman almasını sağladınız.

c) Nasıldı şimdi, buralarda bir define olacaktı, şu dik açılı palmyenin gösterdiği yönde 250 adım ilerleyeceğiz, evet, işte insan kafası şeklindeki kaya, sağ göz oyuğuna elimizi sokuyoruz, elimiz pis kokulu ve ıslak bir sıvıya daldıysa da

bozmuyoruz, bir anahtar çıkartıyoruz ve sol kulağa sokuyoruz, işte kaya ikiye ayrılıyor ve karşımıza bir sandık çıkıyor, aynı anahtarla bu sandığı da açıyoruz ve Allah kahretsin, kitap ulan bu: *Erkeklerin Kadınlar Hakkında Bilmedikleri Herşey* - Vakkorama Yayınları.

d) Buradan kurtulmak gerçekten zor gözüküyor, ama bunun bir rüya olma olasılığı epeyce yüksek. Şu ağacın altındaki yumuşak otların üstüne bir uzanayım, şöyle güzel bir uyku - sabah uyandığında bir de bakmışım burada değil, evimdeyim. 2 Şubat, saat 06:00. Alışık hareketlerle saati duvara fırlatıyorum. Size de olmuş gibi oluyor mu bazen?

Kitap Test-isi Değerlendirmesi:

en çok (a) işaretleyenler: Size pek ilişmemekte fayda var. Tuvalet kâğıdınızın rengi değişse bir hafta kendinize gelemiyorsunuz. Kendinizi bu kadar kasmayın canım. İlk adım olarak, her zaman gittiğiniz kitapçıya gidin yine, ama bu kez soldan sağa değil, sağdan sola dolaşın. Korkmayın.

en çok (b) işaretleyenler: Arada sırada yaşamınıza yeni unsurlar katmanız gerektiğinin siz de farkındasınız. "Arada sırada"yı "46 yılda bir" olarak tanımlamak tam sizin yapacağınız iş. Mevsimlerin değişim hızını biraz fazla buluyorsunuz: yani yaz dört ay sürse daha memnun olacaksınız, ama çok uzun boylu bir şikâyetiniz de yok. Denemeyi deniyorsunuz.

en çok (c) işaretleyenler: Gözünüzü, mümkün değişiklikler için hep açık tutuyorsunuz, ama herşeye balıklama atlamıyorsunuz. Abartmanın lüzumu yok. Yaşama amacınız, kendinizi de zaman zaman şaşırtma ilkesini kapsayacak şekilde düzenlenmiş. Geniş bir gardroba gerek duymadan kılık değiştirebiliyor olmanız, şizoid yollu yorumlara yol açsa da, devam. Deneyin denettirin.

en çok (d) işaretleyenler: Siz de bir acayıpsiniz canım. Bokuna değdirmek şart mı yani. Bir işi de "ay ilginç ne yapsam" diye düşünmeden efendi efendi yapsanıza.

Hayatınız "Filme Alınmış Masal" mı?

1. Palavracı Baron, ya da Baron Münchhausen, çocukluğumuzun en büyük kahramanlarından biriydi. Hele bir macerası vardı ki hiç unutulmaz: hani bir gece geçirilmektedir bir handa, dışarıda hava öldürücü derecede soğuktur, atlının biri gelir, ateşin başına oturur, postacıymış, borazanını şöminenin üzerine asar. Lafa dalınıp sohbet koyulaştırılmışken birden borazan kendi kendisine çalmaya başlar. Hatırladınız tabii. Açıklaması çok basit - şey olmuştur... Ne?

a) "Isınan hava genişir" prensibine uygun olarak, dışarıda, soğukta borazanın içinde donmuş olan hava şöminenin üstünde rehavete gelip çıkmak istemiş, ancak çıkarken etrafına bakmayıp birkaç notaya çarpmıştır. Olay bundan ibarettir. Gerekli her türlü önlem alınmıştır. Enflasyonun en kısa zamanda düşmesi beklenmektedir.

b) O sırada hana inanılmaz güzellikte bir hatun girmiştir. "Alet işler, el övünür" prensibine uygun olarak, dalgın gençlerin ve "artık bizden geçti" alt yazısıyla dolaşan ihtiyarların sayıyla kendilerine gelmesini sağlamak amacıyla "Kalk Borusu"nun çalınması zarureti doğmuştur. Bu vatani görevi Sayın Borazan kardeşimiz, cansiperane bir şekilde sathı müdafaa ederek yerine getirmiştir. Tüm şantiyelere su gelmiştir.

c) "Sahibini görünce havlayan araba" prensibine uygun olarak borazan, ilk ve asıl sahibi Malkoçoğlu'nun o esnada Kara Ormanlarda dolaşmakta olduğunu hissetmiş ve acıklı bir nağme tutturuşarak, ateş başında geyik muhabbeti yapan ve handaki bütün müşterileri esir alan Baron'dan kendisini ve herkesi kurtarması için Malkoçoğlu'nu imdada çağırıştır.

2. Hana giren inanılmaz güzellikteki hatun, üzerindeki kürkü çıkartıyor, Samsonet bavulundan bir adet *Gülün Adı* çıkartıyor ve ateş başındakilerin muhabbetine asla yüz vermeyerek, bir köşede okumaya başlıyor. Siz de oradasınız, söz konusu hatun kişiyle iş arkadaşı olmak ve İstanbul'da, üç harfli araba plakaları da bitince nasıl bir uygulamaya geçilmesi gerektiği konusunda tartışmak istiyorsunuz. Ne var ki Eco'nun kitabını okumadınız. Ne olacak şimdi?

a) Kolay. "Nalan? Ben Talat, tanımadın mı?" nidasıyla vaziyete küpeşteden dalar, hatunun gaflete düşüp, "Yoo, benim adım Neslihan," demesiyle birlikte ani bir hamleyle diz çöküp, "Ahh, demek gülün adı Neslihan'mış," diyerek, böyle zamanlar için her zaman çakmak cebimde dolaştırdığım gül goncasını, gözlerimi kırpiştirerek uzatırım. Çakar çakmaz çakan reklam.

b) Büyük bir gizlilik kisvesi altında hatunun yanına gider, kulağına eğilip, "Hanfendi, henüz 1700'lerin ikinci yarısındayız ve Samsonet bavullar icad edilmediği gibi, Şadan Karadeniz de çevirmenliğe başlamadı. Bir gören olursa anakronizm suçundan kurşuna dizilirsiniz. Şimdi çaktırmadan kitabı bana verin, beş dakika sonra da odama gelin, sizi nasıl kurtaracağımızı konuşalım. 17 numara," diyerek onu da kisvenin altına çekerim. "Han" ve "hanfendi"yle ilgili sözcük oyunları yapmamaya özen gösteririm.

c) "Pardon, burada bir kitap gördünüz mü, koltuğa bırakmıştım - aa, tamam, elinizdeki kitap, alabilir miyim?" diyerek kitabı çekiştirmeye başlarım, hatun bırakmaz, kitabın kendisinin olduğunu söyler. Ne beis, parmaklarımız dış temaslara çoktan başlamıştır. Büyük bir ruh çöküntüsüyle yere otururum, "en heyecanlı yerindeydim, entertekstüalite iyice çapraşık boyutlar kazanmış, göstergelerin

göndermeleri, girift yerlemleri ussal yapıçözümlemenin doruğuna taşırtmıştı," diyerek durumumun ne kadar vahim olduğunu belirtgeçlerim. Gecenin o saatinde tek başına hana gelip Eco okuyan hiçbir kadın, böyle gıdıklanmaya kayıtsız kalamaz.

3. Neslihan'la birlikte merdivenleri çıkmaya başlıyorsunuz. Ama o anda büyük bir aksilik çıkıyor - bunu bekliyordunuz zaten, daha üçüncü sorudayız, bu testi hazırlayan herif insanı oynatıp eziyet etmeye bayılır. Ne oluyor yani?

a) Samsonet bavul açılıyor ve içinden, *Dost Kazanma, Güzel Konuşma, Başarılı Olma, Çocuk Kalbi, Söz ve Diksiyon Sanatı, En Güzel Aşk Mektupları* gibi kitaplar dökülüyor. Meğerse Neslihan, Eco okur gibi gözüküp tavladığı insanlara, han odalarında zorla böyle kitaplar satan bir pazarlamacıymış. Bu kadarını Sırplar bile yapmıyor. Koşarak en üst merdivene çıkıyor, atlayıp avizeye tutunuyor ve o hızla karşı duvardaki pencereden dışarı çıkıp, aşağıda beklemekte olan Düldül'ün üstüne iniyorum. Ancak ipini çözmediğim için dört nala uzaklaşamıyoruz, bu sahnenin yeniden çekilmesi gerekiyor.

b) Samsonet bavul açılıyor ve içinden başka bir Samsonet bavul çıkıyor. O bavulu da açıyorum, tabii ki başka bir bavul çıkıyor, bu iş bir süre böyle devam ediyor, seyirciler tam sıkılmaya ve yanındakinin ağzına patlamış mısır atma oyununa başlamak üzereyken son bavulun içinden masmavi, küçücük bir kuş çıkıyor, "Lütfen hayatımı başışla, bırak uçup gideyim," diyor. Ne var ki badem gözlü babam öldükten sonra kör olmuş, Türk Kültürü bu tersliğin bir an önce düzeltilmesi için bana manevi baskı uyguluyor, babamın gözlerinin yeniden badem olması için de bu mavi kuşun kalbinin çıkartılıp gözlere sürülmesi gerekli. Ortada etik bir mesele var anlayacağınız. Ancak ben bir çözüme ulaşmadan, Baron Münchhausen'in bir yıl önce uçan karınca avında attığı ama karınca hapsirince (Honolulu gibi kol geziyordu o sıralarda) boşa giden kurşun, camı kırık pencereden içeri girip kuşu kalbinden vuruyor. Kuşu bavulcuğuyla birlikte hanın avlusuna gömüyor, yandaki 7-Eleven'dan babama siyah, şık bir RayBan alıyorum, ardından da avukatımı arayıp bu abuk testte rol almak istemediğimi söylüyor, mukaveleyi feshedip gerekli tazminatı yapımcılara ödemesi talimatını veriyorum.

c) Tam o sırada Baron, bir geyik avına çıktığında nasıl kurşunsuz ve saçmasız kaldığını, karşısına çıkan geyiği, cebindeki kiraz çekirdeğiyle alnından vurduğunu ancak geyiğin kaçtığını, iki yıl sonra bir gün yine geyik avlarken, başından kiraz ağacı çıkan bir geyik gördüğünü filan anlatıyor. Geyik muhabbetinin bu raddeye ulaşmasından duyduğum esefle, Baron'u Birleşmiş Milletler nezdinde kınıyor ve çaresizce bayılıyorum.

4. Gözlerinizi açtığınızda camdan bir tabutun içindesiniz ama daha gömülmemişsiniz, üstünüz başınız darmadağın, eteğiniz sıyrılmış, prens kılıklı bir herif, mayhoş gözlerle size bakıyor ve sırtıyor. Bayılmış olmanızdan faydalanan yapımcılar, avukatınızın sözleri üzerine sizi "Pamuk Prenses" filmine kaydirmışlar anlaşılın. Prens niyeti kötü, sizi iyice bir uyandırmaya azmetmiş. Birşeyler yapmak için sekiz saniyeniz var.

a) Sıcak temas kurulduğunda en iyi yöntem psikolojik savaştır. Prens soyununca, "Aa, hepsi bu kadar mı? Benim cücelere söyleyeyim de moralleri düzelsin," derim. "Bay Kim dediniz?" sorusuyla karşılaşan Bedri Baykam'ın yaşadığı çöküşün boyutlarını aratmayacak bu ego yıkımı sonucunda prens, "Sen kalk ben yatam," diyecektir. Zaten benim de bir an önce gidip İstanbul Belediye Başkanlığına adaylığımı koymam gerektiğinden, asayişin tesis edilmesi uzun sürmeyecektir.

b) "Sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı?" derim, "Dalga mı geçiyon lan?" der, "Dalga mı geçiyon lan demekle olmaz sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı?" derim, "Kızım dur," der, "Kızım dur demekle olmaz sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı?" derim, "İyi be, anlat hadi," der, "İyi be anlat hadi demekle olmaz sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı?" derim. Çok geçmeden beyni bulanır, ben kimim, neredeyim, neden böyleyim gibi sorular soramayacak hale gelir, varoluşçu psikiyatrinin uygulandığı bir grup terapisine katılmak üzere yola çıkar. Sivrisinek masalı numarasının yetersiz kalması halinde tuz-buz ve el pişirmece gibi oyunlara da başvururum, bilirsin.

c) Hakemin saatine bakıyor olmasından yararlanıp kendi etrafımda döner, babam için aldığım RayBan gözlüğü endirekt serbest vuruşla preNSE takar, yarattığım boş alana deplase olup duvar pası yaparım, on sekize dalarım, Andersen'in sağdan taşıyıp son çizgiden ortaya çıkarttığı topa yükselirim, kafa koyacakken Schumacher'den yediğim dirsekle sakatlanır ve sedyeyle çıkartılırım. İlk iş olarak kendime bir Magnum alırım. Biraz temizlik yapmanın zamanı gelmiştir.

5. Kurtulur kurtulmaz "Palavracı Baron" setine geri dönüyorsunuz ve bir de bakıyorsunuz ki sizin yokluğunuzu fırsat bilip "Aladdin" filmini çekmeye başlamışlar; han, çölün ortasındaki bir kervansarayla dönüştürülmüş, Düldül'ünüzü deve yapmışlar, her taraf çizgifilm kahramanı kaynıyor. Neslihan, Baron ve dadaşlar bir köşeye çekilmiş, sessizce oturuyor. Ötekileri anladık ama Baron da konuşmuyorsa durum ciddi demektir. Sizi görünce hepsinin gözlerinde bir anlık bir parıltı beliriyor - hadi, bu insanların bütün umudu sizde.

a) Hemen, temel bir çizgifilm ilkesinden yararlanırım: etraftaki tiplerin hepsi, iki boyutlu olmaktan ötürü derinliksiz ve dolayısıyla karaktersiz yaratıklardır. İki damla mürekkebe fit olurlar. Çizim ekibinden büyükçe bir şişe çalmak ve hepsini önce sarhoş, sonra da bertaraf etmek benim için çocuk oyuncağı olacaktır.

b) Hemen, temel bir Alaaddin ilkesinden yararlanırım: karanlık çökünce Neslihan'ı yanıma alır, gizlice merkez stüdyoya girerim. Neslihan bekçiyi Kız Tavlama Sanatı kitabını tanıtarak oyalarken ben de içerden, sihirli lambalı bir film karesi çalarım. Baron ve dadaşların yanına dönüp lambadan cini çıkartırız, hayattaki en büyük dileğimiz kendi maceramıza, o döküntü hana dönmektir, biz enayiyiz çünkü değil mi, yağma yok, Neslihan Samsonet'in ve Joker kitaplarının başbayii olur, Baron, arka bahçesinde ufak bir geyik sürüsü besleyebileceği bir şato alır kendisine, dadaşlara sıfır kilometre bir Ersen yeter, ben de yalnız bir kovboy olarak evimden uzakta, yeni serüvenlere doğru yol alırım.

c) Hemen, temel bir mantık ilkesinden yararlanırım: benim elimde Magnum var, senin yok. Dolayısıyla bu pisliği temizleyecek olan da sensin canım. Zaten (b) şıkkını işaretleyenlerin de kafası bozuluyor, karışmam.

6. Tamam, tamam, siz de şakadan anlamıyorsunuz hiç. Geri dönüyoruz öyleyse, kaldığımız yere: Neslihan'la merdivenleri çıkıyorsunuz, 17 numaralı odanın önüne geliyorsunuz, o elinde bavulla arkanızda bekliyor, siz anahtarınızı arıyorsunuz ama sonra, anahtarı Recep'e bıraktığınızı hatırlıyorsunuz. "Ben hemen dönerim," diyerek yeniden aşağı iniyorsunuz. Vee...

a) Gri takım elbiseli, kara gözlüklü iki adam, lobide beni bekliyor. Baronun ve esir aldığı han müşterilerinin bayılmış olduğunu göz ucuyla görüyorum - Baron'un bayılması alışılmadık bir durum. Adamlar bana doğru geliyor ve uzun boylu olanı "Bavul nerede?" diyor. Ne bavulu, niye taktı bu test-istör bu bavula, ben de (b) ve (c)cilerle birlik olsam mı diye düşünürken, kısa boylu olanı beni itekliyor,

mecburen dövüyorum herifi. Yumruğuna bir göz çakıyorum, herif perişan. Uzun boylunun dizine de karnımı geçiriyorum, off... Hemen gidip Baron'u ayıltıyorum, bana yağlı bir sicim ve bir dilim pastırmayla bütün bir ördek sürüsünü nasıl avladığını anlatmaya kalkıyor, kafasına taşla vuruyorum. Anahtarı kapıp yukarı çıkıyorum.

b) Gri takım elbiseli, kara gözlüklü iki adam, lobide beni bekliyor. "Bavulda valla bir şey yok. Bir sürü saçma sapan kitap. Ne yapacaksınız. Ben size orjinal "Playboy" filan bulayım, hem İngilizceniz gelişir," diyorum hemen. Herifler FBI kimliklerini gösteriyor. Ben Neslihan'dan şüphelenmişim zaten, ama "7-Eleven'a kadar gitti, kanatlı ped alacakmış, biz merkeze gidelim, o arkadan gelir," diyerek şövalye çekiyorum. O sırada tıfıl bir oğlan geliyor, Baron'un kafasını taştan çıkartıyor, âlem buysa Kral o oluyor, FBI'ın adamları tırsıp bir ihbarı değerlendirmek üzere, malzemedan çalan bir pizzacıyı basmaya gidiyor. Anahtarı kapmışım gibi yukarıya.

c) Gri takım elbiseli, kara gözlüklü iki adam, lobide beni bekliyor. "Tamam kardeşim," diyorum, "bavul da yukarıda, hatun da. Gidin ne yapacaksınız yapın. Beni de test-istör boğmak suçundan tutuklamak istiyorsanız bir beş dakika izninizi rica edeceğim. Hemen gelirim."

7. Maceranın sonu yaklaşıyor, bakalım mutluluk miktarı ne olacak. Nefis ve lirik bir fanfar eşliğinde odaya giriyorsunuz - üzerinde kandil olan ufak, tahta bir masa, bir köşede samandan bir döşek, öbür köşede bir sürahi ve leğen. Evet, tesisler pek beklediğiniz gibi değil, ama unutmayın: saman-seyran vaziyetleri. Göz gözesiniz, herşey size bağlı. Elinizi uzatıyorsunuz, elini tutmak için. Sonra?

a) Hatun hâlâ Samsonet bavulu taşımakta olduğu için tutamıyorum. Başımıza ne geldiyse bu bavul yüzünden geldi zaten, Allah belasını versin diyerek elinden kapıyorum ve duvara fırlatıyorum. Neslihan ağlamaya başlıyor. "Ağlamasana yavrucuğum, bir bavul için değer mi, zaten taklitti, orjinali Samsonite bunların," diyorum. Bunu duyan Neslihan, "Salak, sen rahmetli babana aldığı gözölüğe bak önce, Ray-Bon diye marka mı oluyormuş," diyor. Beynime sıçrayan kan, gözlerimin rengini değiştiriyor, Ray-Bon muydu, RayBan miydi temalı kısa bir inatlaşma geçiyor aramızda, hemen prensi çağırıyorum, ancak gözölüğe bakmaya fırsat kalmadan adam üzerime atlıyor, kapıda yedi cüceyle birlikte büyükannemin bonesini takmış hain kurt beliriyor, adi prens onları kendi tarafına çekmiş, Neslihan çok fonksiyonlu çakısını çıkartıyor, ama o da taklit, ilk hamlede tirbuşonu kırılıveriyor, neyse ki sahte Lacoste'umdaki timsah imdada yetişip hepsini yiyor gözyaşları içinde, biz de bit pazarında kerevet aramaya gidiyoruz.

b) "Arkana bak," diyor Neslihan. Eski numara, yer mi Anadolu çocuğu diyerek geçiriyorum içimden, nereden çıktığı belli olmayan Kayahan konuyla ilgili bir şarkı söylemeye başlıyor, afallıyorum ve dönüp bakıyorum, yüz Türk büyüğünden biri olan Tosun buraya da gelmiş ve "Han Duvarları" şiirini nakşetmiş, umutsuzluğa kapılıyor ve suların yükselmesini beklerken ağustosböceğiyle karıncanın aslında Vladimir ve Estragon olduğunu düşünüyorum.

c) Neslihan da bana elini uzatıyor, döşeğe uzanıyoruz birlikte. Ne yazık ki hatunun saman nezlesi varmış, ortalık birbirine giriyor. Biraz sakinleşince soyunuyoruz, ama Neslihan bekâret kemeri takmış. Bavulda bu konuyla ilgili bir kitap arıyoruz ama yok, ben iyice delllenmişim zaten, alıyorum elime Magnum'u anladın mı, tam o sırada cama bir kuş çarpıyor, bizim mavi kuş iyi mi, meğerse ölmemiş, ama çok kötü günler geçirmiş, bir süre kibrit satmış, sonra "sonbaharda bütün yaprakları dökülen ama karşı evdeki hasta kıza moral vermek için bir yaprağı boyanan" bir ağaca yerleşip ayyaş bir ressama asistanlık yapmış, sonra kendisi ünlü olmuş, başımın

sıkıştığını duyunca da hemen gelmiş. Sonra bir şangırtı duyuluyor, kamera camdan içeri giriyor, ardından da mavi kuş, tipik bir Mel Brooks numarası bu, zaten bekâret kemerini görünce anlamalıydım, alçak yapımcılar "Robin Hood" filminin finalini de aradan çıkartmak istiyorlar. Magnum'la tek atışta kamerayı dağıtıyorum. Mavi kuş gagalayarak kemeri açmaya çalışırken ben de son bir hesabı görmeye gidiyorum.

Kitap Test-isi Değerlendirmesi:

0-6 arası: Masallardan pek hoşlandığınız söylenemez. İroniye dayanan mizah anlayışınız genelde iyi hoş, ama hiç yumuşamamanız üzücü. Hem ruhsatsız Magnum taşımak yakışmıyor size. Verin bakiim o oyuncağı.

7-11 arası: Ben sizi sevdim aslında. Baron'u seven adamdan insana zarar gelmez. Yalnız sabrınız bazen çabuk taşıyor. Etrafınızdakiler yüzünden hep.

12-15 arası: Siz kendi masallarınızı ne zaman yazmaya başlayacaksınız? Bu piyasa sizi pek kesmiyor. Spielberg de zeki çocuk aslında, ama yani...

16 ve üstü: Sizin hayatınız yalan. Bu testte o kadar puan yok bir kere.